

MONIKA KALIN GOLOB

H koreninam
slovenskega
poročevalnega
stila

ZALOŽNIŠTVO JUTRO

*Janiju, Nejcju
in Urbanu*

ZAHVALA

*Želim se zahvaliti profesorju dr. Tomu Korošču.
Modro in mirno, brez velikih besed in samodokazovanja ter
skrajno nesebično mi predajate znanje, poslušate in usmerjate
ter spodbujate. Hvala, ker ste znali velike spodrsaljaje popraviti
z drobno opombo in moja začetniška navdušenja elegantno
preusmerili v znanstvene ubeseditve.*

Spremna beseda

Knjiga, ki jo avtorica dr. Monika Kalin Golob izroča v branje zainteresirani javnosti, je nastala na podlagi njene doktorske disertacije *Jezikovno-stilni razvoj v slovenskih poročevalnih besedilih do začetka 20. stoletja*. Naslov tematiko sicer oži na jezik, kakršen se je kazal v začetkih dejavnosti, danes imenovane poročevalstvo, in bistveni avtoričin namen je s tem gotovo izražen, vendar posamezni podrobno raziskani jezikovni pojavi – v tretjem poglavju – hkrati s stilistično pomenijo raziskavo zgodovine slovenskega knjižnega jezika.

Vsebina knjige je premišljeno in pregledno razdeljena v štiri poglavja, zajemajoča nujno zgodovinsko temeljišče v prvem, pojasnjevanje razmerja med publicistiko in poročevalstvom v drugem, izvirne raziskave v osrednjem tretjem in stilistično primerjavo med tremi slovenskimi časopisi tega obdobja v dopolnilnem četrtem poglavju.

V prvem poglavju z naslovom *Zgodovinski okvir druge polovice 19. stoletja* so zajeta tista dejstva, ki kažejo, kaj bo avtorica štela za dejavnike vplivanja na funkcijsko rast slovenskega knjižnega jezika v drugi polovici 19. stoletja, znotraj katerega so se razvijale stilne prvine slovenskega poročevalstva. Znano dejstvo o bujnem razvoju knjižnega jezika v tem obdobju npr. avtorica ilustrira z doslej najboljše znanjo preglednico skoraj tristo strokovnih knjig, s katerimi dokazuje, da se je edino usposobljena slovenščina mogla odzvati naslednjemu izzivu časa, razvoju poročevalstva, to pa je v publicistiki pomenilo nastajanje dnevnikov in z njimi vsega, kar kot množični medij prinašajo. Zgodovinske okoliščine, začinjene seveda s stranpotmi ilirizma, je mogoče dobro razumeti kot podlago za stilski razvoj tedanje slovenščine šele v tako zastavljenem okviru. Naris prostora in časa tega obdobja v takratnih slovenskih deželah sicer ne želi biti zgodovinska raziskava medsebojno pogojujočih se kulturnih in političnih okoliščin z novim tehnološkim razvojem vred, saj prinaša – pretežno – znana dejstva, ki pa so izbrana in v zaokroženi prikaz nadvse povedno strnjena.

Osrednji del najprej prinaša prikaz gradiva, ki ga avtorica zajema v jezikovno raziskavo. Vodnikove Ljubljanske novice, Bleiweisove Kmetijske in rokodelske novice in Levstikov Naprej so seveda zajeti zato, da se vidi izhodišče, iz katerega gre razvojna faza, ki je podvržena raziskavi; Slovenski narod je kot prvi slovenski dnevnik tu primarno raziskovalno gradivo in zato prikazan podrobneje, Slovenec in tržaška Edinost pa sta pritegnjena na mestih, kjer je treba izsledkom dati širšo in veljavnejšo podporo za dokazovanje ugotovitev, seveda pa tudi sočasna besedila iz lokalnega nemškega poročevalstva, iz *Laibacher Zeitung* in *Illirisches Blatt*.

Nemščina je bila nasproti slovenščini v tem obdobju ne samo (agresivni) dajalni jezik, ampak je kot jezik močnejše kulture povezovala slovensko poročevalstvo z razvitejšim zahodnim svetom, hkrati pa naše poročevalstvo v ta svet vključevala.

Ker avtorici tu ne gre za študij zgodovine publicistike, so naštetih časopisi (pravzaprav je tu vse, kar je jezikovno pomembnejšega) predstavljeni primerjalno glede na najpomembnejši Slovenski narod.

V osrednjem tretjem poglavju *Jezikovni in stilni razvoj slovenskih poročevalnih besedil* se avtorica ukvarja s potrditvijo postavljenih tez, se pravi, da je slovenski poročevalni stil vezan na slovenski dnevniški tisk, da so začetki slovenskega poročevalstva v drugi polovici 19. stoletja potekali (po Levstikovih besedah) kot “izobraževanje” knjižnega jezika, ne pa kot pri tvorcih razpoznana in uzaveščena funkcijska zvrst, da so se takrat oblikovale nekatere jezikovnozvrstne posebnosti slovenskega jezika, kar vse je proti koncu stoletja omogočalo oblikovanje zavesti o obstoju slovenske publicistične funkcijske zvrsti, katere osrednji pojav je bilo poročevalstvo, kajti širša publicistika je bila takrat in je v novo stoletje prestopila – sicer ne v celoti, v glavnem pa le – kot leposlovna.

Avtorica je tudi priskrbela zadosti prepričljivih dokazov za to, da so na razvijanje vestiškega pravzorca vplivali takrat pojavljajoči se telegrami (te je, seveda tudi v pogledu njihove številčnosti omogočil tehnološki razvoj; tudi zato njihovo jezikovno ustaljevanje lahko spada le v to, ne v kako drugo obdobje). Prepričljiva razprava o tem je eden izmed pomembnih avtoričinih prispevkov. Isto velja za prikaz razvoja t. i. *sklicevalnih avtomatizmov*, najpogostejših v vesteh, kjer sodelujejo pri zgradbi vestiškega obrazca, in poročilih.

Pomembno raziskovalno nalogo je avtorica opravila v razdelku posvečenem sklicevalnim avtomatizmom glede na zanesljivost o dogodku. Kar je o tem znanega v knjižni slovenščini, ni bilo postavljeno na temeljitejše zgodovinsko gradivo, predvsem pa, omejeno je bilo na proučevanje morfemskega izražanja negotovosti in dokazovanju slovenskosti izraza *naj + bi + del. -l* kot t. i. *nepovednika*. Razveseljivo je, da je avtorica odkrila prvi zgled te rabe za izražanje domneve, zgled, ki spada v leto pred iztekom stoletja. Raba se je razmahnila šele v novem stoletju, ko se je v ta proces morda vmešala oblika iz čedalje bolj upoštevane poročevalne angleščine, ki je že stopala na evropsko prizorišče. Ugotovitve, ki jih je avtorica napravila s primerjavo te slovenske rabe s takratno poročevalno nemščino, in širitev pogleda na druge nemorfemske (tj. besedne) oblike izražanja negotovosti v raziskanem obdobju predstavljajo najtemeljitejši del avtoričinih raziskav v knjigi, pričajo o pronicljivosti njenega znanstvenega presojanja, pomenijo pa tudi lep prispevek k zgodovini slovenskega poročevalskega stila.

K izpopolnjevanju zgodovinskega znanja spadata tudi deseti in enajsti razdelek tega poglavja z zgledi *avtomatiziranih obrazcev vesti*.

Avtorica prinaša tudi prvi zgodovinski pregled časopisnih poročevalnih naslovov, saj česa podobnega kljub obstoječi obširni tipologiji, obrnjeni povsem v sodobnost, doslej nismo imeli. Seveda je raznolikost naslovov v obravnavanem časopisju nemogoče primerjati s sodobnim stanjem, zato so avtoričini podatki pomembni predvsem kot zgodovinska informacija, ki priča o težnjah pri naslavljanju nasploh, avtoričini *izbesedilni panaslovi* pa s svojo grafično obliko to samo potrjujejo.

V zgodovino slovenske publicistike oziroma njenega razvijajočega se poročevalstva spada tudi četrto poglavje z naslovom *Primerjava treh dnevnikov*. Avtorico zanimajo razlike, ki jih kaže primerjava med Slovenskim narodom (prvim slovenskim dnevnikom), deset let poznejšim in prvega posnemajočim dnevnikom Slovenec ter tržaškim, še poznejšim dnevnikom Edinost. Primerjava potrjuje znano resnico o veliki moči poročevalnega jezika in njegovem vplivu na okolico, o tem, kako – relativno – malo časa je treba, da se uspešno jezikovno sredstvo ustali in utrdi ter se začne posnemati, in to, da je Slovenki narod toliko zanesljiv kazalnik stopnje razvoja jezika in njegovega odražanja na ravni poročevalstva, da so na tem jeziku zasnovane trditve o poročevalnem stilu zadosti zanesljive (pri čemer moramo seveda izključiti Jurčiča in drugih ilirskih zanesenjakov jezikovne zablode).

Prav razveseljivo in osvežujoče je, da je avtorica Kalin Golobova s to knjigo tako primerno obogatila naše vedenje o razvoju slovenskega poročevalnega stila v knjižnem jeziku, ki si je v drugi polovici devetnajstega stoletja utrjeval svoj položaj med razvitimi evropskimi jeziki. To je dosegla tako, da je dokazala veljavnost postavljenih tez. Postavke v njenih tezah so se v stilističnih in jezikovnozgodovinskih študijah mestoma sicer nakazovale kot nezanesljive razvojne značilnosti, deloma kot osamljeno mnenje. Avtoričina zasluga pa je, da jih je razpoznala, zajela relevantno zgodovinsko gradivo in jih na podlagi obsežnega študija dokazala kot teze. Težko si je zamisliti, da bi bilo kje (še neodkrito) gradivo, iz katerega bi se mogla omajati zanesljivost njenih trditev. Tudi avtoričine poimenovalne rešitve bodo primerno vplivale na nadaljnji razvoj zadevnih raziskav.

Obsežno besedilo, pisano v skrbnem slogu, racionalno in prosto vsakršne gostobesednosti ter opremljeno s shematskimi prikazi in ponazoritvami, se ponuja ne samo v vznemirljivo branje in nepogrešljiv študijski pripomoček, ampak predstavlja avtorico kot tvorno in zanesljivo raziskovalko slovenskega jezika in stilistike.

Tomo Korošec

Krajšave

- Ed.** - Edinost
- KRN** - Bleiweisove Kmetijske in rokodelske novice
- IB** - Illyriches Blatt
- IZS** - Ilustrirana zgodovina Slovencev. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1999.
- LZtg.** - Laibacher Zeitung
- MNN** - Münchner Neueste Nachrichten
- N** - Naprej
- SBL** - Slovenski biografski leksikon
- Sl.** - Slovenec
- SN** - Slovenski narod
- ZS** - Zgodovina Slovencev. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1979.

Rubrike v dnevnikih:

SN:

- ds** - Domače stvari
- dv** - Dnevne vesti
- pr** - Politični razgled
- rv** - Razne vesti
- tsn** - Telegrami Slovenskemu Narodu

Sl.:

- dn** - Domače novice/Dnevne novice
- pp** - Politični pregled
- rr** - Razne reči

Ed.:

- dv** - Domače vesti
- nv** - Novejše vesti
- pp** - Politični pregled
- rv** - Različne vesti

Kazalo

UVOD.....	13
I. ZGODOVINSKI OKVIR DRUGE POLOVICE 19. STOLETJA	17
1. Predmarčno obdobje	18
2. Po letu 1848	19
3. Slovenski knjižni jezik v 2. polovici 19. stoletja	26
3.1 Ustaljevanje in poenotenje slovenskega knjižnega jezika	26
3.2 Funkcijskozvrstna širitev slovenskega knjižnega jezika	31
4. Slovensko časopisje v 2. polovici 19. stoletja	36
II. PUBLICISTIKA IN POROČEVALSTVO	39
1. Publicistika	40
1.1 Obravnava časopisnega jezika	41
2. Funkcijski vidik in teorija zvrstnosti	43
2.1 Zožitev predmeta raziskav	44
2.2 Publicistična in poročevalska besedila	46
3. Strokovna poimenovanja	47
3.1 Ubeseditveni načini v poročevalskih besedilih	48
3.2 Poročevalna in presojevalna poročevalska besedila	48
3.3 Poročevalska podzvrst, poročevalski stil, poročevalski stilni tip	51
III. JEZIKOVNI IN STILNI RAZVOJ SLOVENSКИH POROČEVALNIH BESEDIL	53
1. O namenu in izhodiščih	54
2. Gradivo za raziskavo	55
3. Prvi slovenski časopisi	57
3.1 Vodnik: Ljubljanske novice	57
3.2 Prvi slovenski trajni časopis: Kmetijske in rokodelske novice	59
3.3 Levstikov Naprej	61
3.4 Slovenski narod	62
3.5 Slovenec	64
3.6 Edinost	64

4. Zgradba prvih slovenskih dnevnikov glede na vrste besedil	65
5. Novice in vesti v slovenskem poročevalstvu druge polovice 19. stoletja.....	68
5.1 Zametki vesti v evropskem časopisju	68
5.2 Novica in vest	69
5.3 Razvijanje vestiškega pravzorca v slovenskem poročevalstvu	70
5.4 Telegrami v poročevalstvu	76
5.4.1 Telegrami kot vesti	76
5.4.2 Vplivi telegramov na poročevalne žanre	80
5.4.3 Vpliv telegramov na zgradbo poročevalnih besedil?	83
5.5 Vzgojna funkcija v vesteh 19. stoletja	86
5.6 Urednikove opombe	87
6. Razvoj sklicevalnih avtomatizmov	89
6.1 Predhodniki poročevalstva	89
6.1.1 Naprej.....	89
6.1.2 Kmetijske in rokodelske novice 1843–1868 (od začetka do SN)	90
6.1.2.1 <i>Glagoli na mestu sklicevalnih avtomatizmov v KRN</i>	91
6.1.2.2 <i>Skladenjski vzorci sklicevalnih avtomatizmov v KRN</i>	93
6.1.2.3 <i>Primerjava z LZtg.</i>	98
6.2 Slovenski narod	100
6.2.1 SN 1868–1872	100
6.2.1.1 <i>Glagol poročati</i>	104
6.2.1.2 <i>Glagol prinašati</i>	105
6.2.1.3 <i>Glagol prihajati</i>	108
6.2.2 SN - dnevnik	108
6.2.2.1 <i>Glagoli na mestu sklicevalnih avtomatizmov</i>	108
6.2.2.2 <i>Skladenjski vzorci sklicevalnih avtomatizmov</i>	112
7. Sklicevalni avtomatizmi glede na nezanesljivost o dogodku	116
7.1 Besedno izražanje nezanesljivosti	117
7.2 Morfemsko izražanje nezanesljivosti	120
7.2.1 Členkovna zveza naj bi + del. -l za izražanje omiljenega ukaza, želje	121
7.2.2 Morfemsko izražanje negotovosti s členkovno zvezo naj bi + del. -l.....	123
7.2.3 Izražanje negotovosti v nemškem LZtg.	125
7.2.4 Poročanje o kaznivih dejanjih in naj bi + del. -l.....	128

7.3 Stavčno izražanje nezanesljivosti	131
8. Navezovalna sklicevalnost	134
9. Potrjevanje zanesljivosti	135
10. Drugi avtomatizmi	137
10.1 Popravki	137
10.2 Navezovanje na okoliščine poročanja.....	137
10.2.1 Sočasnost dogodka in njegove ubeseditve.....	137
10.2.2 Napovedovanje obširnejših poročil	139
10.2.3 Pojasnila za nepopolno poročanje.....	140
10.3 Orientiranje znotraj časopisa	140
11. Avtomatizirani obrazci vesti	142
11.1 Vesti o imenovanjih	142
11.2 Osmrtnice	144
11.3 Pomoč iz državne blagajne	147
11.4 Samomori	147
11.5 Požari	148
11.6 Naznanila	148
12. Dopisi	151
12.1 Dopisi kot pisemska in literarna tradicija	153
12.1.1 Pisemska tradicija v dopisih	154
12.1.2 Literarna tradicija v dopisih.....	156
12.2 Dopisi kot poročevalna besedila – običajno poročilo, komentatorsko poročilo	162
12.3 Dopisi kot presojevalna besedila – komentar	165
12.4 Dopisi kot polemike, pisma bralcev	168
13. Naslavljanje poročevalnih besedil	170
13.1 Naslovi v sodobnem pisnem poročevalstvu	170
13.2 Zgodovinskorazvojni vidik	170
13.3 Predhodniki slovenskih dnevnikov, Laibacher Zeitung	171
13.4 Dnevniki	174
13.5 Naslavljanje poročevalnih besedil v Slovenskem narodu	175
13.5.1 Rubrika Politični razgled.....	178
13.5.2 Rubrika Dopisi	179
13.5.3 Vestiške rubrike	182
13.5.3.1 <i>Naslovi in izbesedilni panaslovi v vestiških rubrikah</i>	<i>182</i>
13.5.3.2 <i>Naslovi in izbesedilni panaslovi rubrike Politični razgled.....</i>	<i>192</i>

IV. PRIMERJAVA TREH DNEVNIKOV	201
1. Rubrika	
Politični razgled/pregled.	205
2. Rubrike z vestmi.....	206
3. Telegrami, telefonska poročila	206
4. Dopisi.....	207
V. SKLEP	209
NAVEDENA IN UPORABLJENA LITERATURA	218
PRILOGA 1	
Pregled izhajanja strokovnih besedil	224
PRILOGA 2	
Zgledi za rabo glagolov na mestu sklicevalnih avtomatizmov v LZtg. (1842–1868)	234
STVARNO KAZALO.....	239
IMENSKO KAZALO	243

Uvod

Kritikovanje časniškega jezika in napak z merilom pesniškega jezika ali šolske gramatike je v osnovi zgrešeno in deloma krivično.

Stanko Bunc, 1937

I.

Letos mineva 130 let, odkar smo dobili prvi slovenski dnevnik. Danes nekaj samoumevnega, takrat pa povezano z velikim trudom zaradi gmotnih in političnih razmer. Za slovenski knjižni jezik je to dejstvo pomenilo nov razvojni izziv. Nemogoče bi bilo, da se ne bi prilagodil novi zahtevni vlogi: vsak dan znova in znova na čim krajši možen način obveščati o dogodkih, ki so se urednikom zdeli zanimivi za bralce slovenskega dnevnika. Dogodkov, o katerih se je poročalo, pa je bilo zaradi družbenega razvoja, razgibanega političnega življenja in nastajajočih društev v zadnji tretjini 19. stoletja vedno več. Zaradi časovne in tehnične stiske, potrebe po kratkosti besedil ter konkurenčnosti so se oblikovale jezikovne posebnosti, značilne za poročevalstvo.

II.

Šestdeseta leta 20. stoletja so za sodobno jezikoslovno raziskovanje pomembna, saj se je od takrat uveljavljalo v 30. letih postopoma izoblikovano mnenje o obstoju različnih funkcijskih zvrsti in umikala teza o enotnem, nerazčlenjenem knjižnem jeziku. Jezikoslovne razprave so posegale na posamezna področja in dokazovale obstoj posebnih jezikovnih sredstev, ki so se oblikovala zaradi različnih vlog besedil posameznih funkcijskih zvrsti. Svoje mesto v funkcijski razčlenjenosti knjižnega jezika je dobila tudi publicistična zvrst, ki jo je kot "časopisni jezik" (ob "znanstvenem" in "umetnostnem") razpoznal že Breznik l. 1933 in jo označil sicer kot najvplivnejšo, vendar najnižjo po vrednosti. Ta hierarhizacija med posameznimi zvrstmi jezika se je kljub nekaterim nasprotovanjem ohranjala vse do 60. let, ko je s sodobnimi raziskavami knjižnega jezika in teorijo zvrstnosti v jezikoslovju prevladala teza o enakovrednem soobstoju funkcijskih zvrsti. Med najbolj neraziskanimi področji je bila med funkcijskimi zvrstmi dolgo prav publicistika, prve natančnejše raziskave so se pojavile konec 60., predvsem pa v 70. letih (Dular, Korošec). Pokazale so, da je treba v publicistiki, ki s svojimi raznorodnimi besedili ne omogoča enotnega predmeta raziskave in zato tudi ne daje uporabnih rezultatov, zožiti predmet raziskave na sporočila, v katerih je posebna vloga jezikovnih sredstev očitna že brez globlje razčlenitve. Ta zožitev je povezana z

raziskovanjem Toma Korošca, ki je predmet raziskav omejil na dnevnik in dokazal, da znotraj raznorodne publicistike obstaja posebno področje, ki se uresničuje s poročevalsko dejavnostjo. Njen rezultat so poročevalska besedila, ki so zaradi vpliva objektivnih stilotvornih dejavnikov razvila samosvoja jezikovna sredstva. Večino teh sredstev je Korošec razčlenil na sodobnem gradivu in jih teoretsko utemeljil v svojih nadaljnjih raziskavah o *stilistiki slovenskega poročevalstva*.

III.

Slovensko jezikoslovje torej razpolaga s popisom posebnih jezikovnih sredstev, ki so nastala kot posledica izbora iz knjižnega jezika zato, da opravljajo svojo vlogo v sodobnih poročevalskih besedilih. Stilotvorna sredstva sodobnega slovenskega poročevalstva pa so rezultat zgodovinskega razvoja jezika. Prav zgodovinski razvoj poročevalskih besedil pa je jedro tega dela, in sicer razčlemba dela teh besedil, tj. *poročevalnih besedil*, v katerih prevladuje *informativna vloga*.

Temeljno gradivo, v katerem sem iskala začetke slovenskega poročevalskega stila, je Slovenski narod kot prvi dnevnik. Pregledala sem številke od začetka izhajanja (1868) pa do l. 1900 ter iskala jezikovne in stilne prvine, nastale zaradi nove poročevalske funkcije, na katero se je jezik moral odzvati. Pritisk objektivnega stilotvornega dejavnika časovne stiske, naglice pri nastajanju besedil je gotovo vplival na jezikovne prvine v vesteh in poročilih; vsak dan znova jih je večinoma pisal urednik dnevnika. Sčasoma se je širila tudi dopisniška mreža, kar je vplivalo na izoblikovanje žanrskih posebnosti, čeprav do 20. stoletja še ne moremo govoriti o čistih žanrih, saj recimo v nekaterih vesteh vse do konca 19. stoletja opazamo tudi komentatorske prvine.

Primerjalno sem nato analizirala tudi izvode drugih dveh slovenskih dnevnikov, Slovenca in Edinosti. Ker sem želela ugotoviti tudi, koliko so funkcijskozvrstne značilnosti rasle iz osnov slovenskega knjižnega jezika, koliko pa se je v njih kazal morebitni vpliv žanrskih posebnosti razvitejše nemške publicistike in torej tudi poročevalstva, sem za raziskovanje samobitnosti v razvojnih prvinah pregledala časopisje v nemškem jeziku, dostopno na slovenskem ozemlju, pri čemer sem se omejila na Laibacher Zeitung. Ta pa je proti koncu stoletja izgubljal svoj vpliv, zato se je predvsem ob izpisih gradiva s konca 19. stoletja pojavljalo vprašanje, ali je primerjava sploh še relevantna. Prav zato sem ugotovljeno stanje primerjala še z münchenskim dnevnikom Münchner Neueste Nachrichten.

Ob nemškem in slovenskem časopisju sem v gradivo mestoma vključila tudi druga besedila slovenskega knjižnega jezika, predvsem leposlovje po letu 1870, zlasti tiste avtorje, ki so bili hkrati publicisti in pisatelji leposlovnih del (Levstik, Jurčič, Tavčar).

IV.

Pri razčlenjevanju gradiva sem izhajala iz naslednjih podmen:

1. Slovenski *poročevalski stil* je vezan na slovenski *dnevniški tisk*.
2. Začetki slovenskega poročevalskega stila so vezani na razvoj slovenskega knjižnega jezika, torej ne kot oblikovanje samostojne funkcijske zvrsti.
3. Oblikovanje slovenskega poročevalstva je torej postavljeno v drugo polovico 19. stoletja.
4. Ob tem pa velja tudi, da so se hkrati oziroma z medsebojnim pogojevanjem oblikovale jezikovnozvrstne posebnosti slovenskega jezika in nekateri poročevalski žanri.
5. Slovenski knjižni jezik je v novo stoletje vstopil z razvito zavestjo o posebnosti, samostojnosti slovenske publicistične funkcijske zvrsti, ki jo je tvorilo predvsem poročevalstvo, ne pa širša publicistika, ki je bila še predvsem leposlovná.

V.

Ko sem se z analitično raziskovalno metodo lotila razčlenjevanja in razpoznavanja jezikovnih sredstev poročevalstva 19. stoletja, nisem niti slutila, kako veliko gradiva se bo nabralo z izpisi iz prvega dnevnika in koliko vprašanj se bo pri tem pojavilo. Po precej ambiciozno zadanem cilju sem nekaj vprašanj, predvsem tistih v zvezi z razvojem knjižnega jezika 19. stoletja, pustila ob strani in se posvetila nalogi trdneje postaviti začetke slovenskega poročevalskega stila in opisati jezikovne posebnosti, nastale zaradi delovanja nove funkcije.

V prvem delu postavljám zgodovinski okvir (družbeni, kulturni in jezikovni), v katerega je vstopilo razvijajoče se poročevalstvo, in opisujem funkcijskozvrstno širitev knjižnega jezika z razvojem strokovnih in poročevalskih besedil. Pri tem je nastala preglednica strokovnih del, ki gotovo ni popolna, vsebuje pa 289 enot, s katerimi sem hotela ponazoriti, kako bujno rast je doživljal slovenski knjižni jezik v obravnavanem obdobju. Podobna preglednica je nastala tudi za periodične publikacije do nastopa prvega dnevnika.

Namen drugega dela je opozoriti na potrebo po razlikovanju med širšim poimenovanjem publicistična funkcijska zvrst in ožjim področjem, ki ga tvorijo poročevalska besedila znotraj nje.

Tretji del je jedro te knjige in v podpoglavjih obravnava jezikovne posebnosti, ki so se v dnevnikih 19. stoletja pojavljale kot posledica delovanja nove funkcije. Tako najprej obravnavám oblikujoči se vestiški pravzorec, razpravljam o posebnosti telegramov in njihovem vplivu na poročevalna besedila ter nato razčlenjujem poročevalske avtomatizme, s katerimi skušám pokazati vpliv dnevniškega izhajanja na oblikovanje

in ustaljevanje posebnih besed in besednih zvez, značilnih za poročevalna besedila. Od najopaznejših (sklicevalnih) prehajam k drugim avtomatizmom, pa tudi k prvim obrazcem vesti in naznanil.

V naslednjem sklopu se ukvarjam z dopisi in ponazarjam, kako so se v njih postopoma oblikovale posebnosti poročevalskih besedil, posledično pa so izginjale vse tiste prvine, ki so bile del pisemske in literarne tradicije v dopisih.

Naslovi so že v zgodnjem poročevalstvu zanimiva prvina, čeprav takrat še ne tako zelo izrazita, predvsem pa stilno zanimiva kot v sodobnosti. Vendar pa izkazujejo vedno večjo potrebo po strnjevanju najpomembnejših podatkov na grafično poudarjenem mestu in tako potrjujejo nastajanje nove konvencije med tvorcem in naslovníkom poročevalskih besedil, nov način branja, različen od prejšnjega in značilen samo za poročevalska besedila.

Ker je bil v ospredju obravnave Slovenski narod, v zadnjem poglavju primerjam vse tri slovenske dnevnikе v poročevalskem in širšem jezikovnem smislu.

I. ZGODOVINSKI OKVIR DRUGE POLOVICE 19. STOLETJA

Kaj Slovenci terjamo?

*... da se more svobodno govoriti,
učiti, tiskati dati in verovati.*

Matija Majar, letak, april 1848

1. Predmarčno obdobje

Predmarčno obdobje je pripravljalo politični in kulturni okvir Zedinjeni Sloveniji. Zahodna Evropa se je od začetka 19. stoletja politično oblikovala tudi pod vplivom oživiljenega narodnostnega vprašanja, ki ga je povzročilo propadanje fevdalizma in naraščajoči vpliv meščanstva, pospešila pa ga je francoska meščanska revolucija. Številni izumi in novosti, kot npr. svetilni plin, parnik, električni telegraf, fotografija, uvedba cepljenja in anestezije v zdravstvu, so hitro spreminjali življenje vseh slojev, jih zblíževali in tako pripravljali možnosti za demokratizacijo družbe. Z novostmi niso bili seznanjeni le izobraženci, ampak prek časopisov tudi drugi sloji (Bufon 1975, 119). Avstrija je bila glede na zahod v tistem času manj razvita in še vedno agrarna država, industrializacijo je oviralo predvsem pomanjkanje kapitala in strokovnjakov. Na Slovenskem se je industrija razvijala še počasneje, vendar je bilo že pred marčno revolucijo pri nas nekaj večjih obrtnoindustrijskih podjetij.¹ Slovenska družba je imela ob začetku modernega kapitalizma enake družbene razrede kot drugi narodi (z izjemo visokega plemstva), za prihodnost slovenstva pa je bilo pomembno predvsem ohranjanje nastajajočega meščanstva, “ki bi prevzelo politično vodstvo narodne celote, torej tudi kmečkega življa, ki je bil še vedno njeno jedro” (Bufon n. d., 122). Vendar pa so bile razmere med Metternichovo vladavino vse prej kot naklonjene zamisli slovenstva, kakršno koli vizijo je avstrijska vlada zatrla že v kali. Ponemčevanje Slovencev je bilo temeljno vodilo te politike in se je kazalo predvsem v šolstvu ter prepovedih vsakršnega omenjanja in izkazovanja narodne zavesti. Tako je bil npr. prvi slovenski javni govor² l. 1845 v očeh policije “slovanska demonstracija” (Bufon n. d., 129), v ljubljanskem gledališču je policija prepovedala prepevanje slovenskih pesmi, kljub temu pa je Bleiweis pregovoril nemške igralce, da so kdaj pa kdaj zapeli slovensko pesem, kar je poslušalstvo burno pozdravilo. Kljub tem nenaklonjenim in skrajnim razmeram (ali pa prav zaradi njih?) je narodnostno vprašanje postajalo vedno pomembnejše tudi za Slovence, za katere pravi Bufon (n. d., 128), da so bili v predmarcu “še le potencialni narod”, vendar je dolgo ostajalo skrito na področju literature, jezika in kulture ter se počasi, do konca stoletja, izoblikovalo v politično koncepcijo, posredno sicer izraženo že v Prešernovi Zdravljici. Na Kranjskem sta bili v predmarčnem času besedi *Kranjci* in *kranjščina* pogosto zamenjani s *Slovenci* in *slovenščina* (ZS³, 437). Porajajoče se narodnostno vprašanje je vplivalo tudi na razvoj slovenskega knjižnega jezika, in sicer na dveh ravneh:

¹ V Ljubljani npr. suknarna (pri Mostah), Samassova livarna in cukrarna (Poljane).

² Ob 25-letnici županovanja Janeza Hradeckega je Lovro Toman na Bleiweisovo prigovarjanje deklamiral pesem, ki jo je za to priložnost napisal Prešeren in v njej hvalil županova domoljubna dela.

³ ZS = Zgodovina Slovencev, Cankarjeva založba 1979. Predvsem iz tega dela in Prijateljeve (Prijatelj 1955–1961) kulturno-politične zgodovine Slovencev 1848–1895 povzemamo zgodovinske podatke in letnice.

II. PUBLICISTIKA IN POROČEVALSTVO

*Prvi korak k ugotavljanju stilotvornih prvin
časopisnega stila je zožitev predmeta raziskave.*

Tomo Korošec, 1976

V slovenski jezikoslovni literaturi je razslojenost na funkcijske zvrsti splošno sprejeta in bolj ali manj podrobno razčlenjena. Tako govorimo o praktično-sporazumevalni, strokovni, publicistični in znanstveni funkcijski zvrsti (manjše razlike se pojavljajo le pri poimenovanjih posameznih zvrsti²⁵). Sodobne raziskave posameznih stilno-jezikovnih pojavov širokega področja publicistike kažejo, da je smiselno govoriti o posameznih podzvrsteh, med njimi tudi o poročevalski.

1. Publicistika

Publicistična zvrst zajema po definiciji javna besedila, namenjena javnosti (publice), torej besedila množičnih občil, to pa so dnevniki, tedniki, mesečniki, radio, televizija, plakat idr., kar pomeni zelo veliko različnih besedil, od vesti, člankov, komentarjev, do reportaž, feljtonov in recenzij, oglasov in kritik. Na eni strani so to besedila, ki imajo značilnosti znanstvenih oz. poljudnoznanstvenih podzvrsti (objektivnost, nezaznamovanost jezikovnih sredstev), na drugi segajo v umetnostno zvrst (čustvena zaznamovanost, raba tropov in figur), zato jezik publicističnih besedil ni enoten, “/v/časih se približuje strokovnosti, včasih umetnosti pa tudi praktični sporazumevalnosti” (Toporišič 1992, 238). Kako široko in raznoliko je področje publicistike, kaže tudi definicija nemškega raziskovalca Dovifata²⁶ (1971, 5), ki publicistiko določa kot vsako javnosti namenjeno in javno uresničeno²⁷ (izvedeno) družbeno delovanje na javnost, ki ima namen z močjo prepričevanja vplivati nanjo – bodisi v celoti ali le na njen del (prek svobodnega prepričevanja v liberalnem svetu ali skupne prisile v totalitarnih režimih) – ter tako spremeniti njeno vedenje in hotenje. Iz te široke definicije izhajajo tudi temeljne značilnosti publicistike: aktualnost, publiciteta, prepričevalnost, ki najdejo svojo pot prek poročil, informacij, posredovanja stvarnih vedenj ali vplivanskega govora. Dovifat

²⁵ Urbančič (1984) govori (po češki teoriji) o jezikovnih stilih in dodaja poslovni stil, ki ga Toporišič obravnava v praktičnostrokovni podzvrsti strokovne zvrsti, prav tako Urbančič namesto o praktičnosporazumevalni zvrsti govori o konverzacijskem jeziku. Novak (1980) tudi osamosvaja poslovno zvrst in jo poimenuje poslovni in uradovalni jezik (PUJ), nenavadno pa je, da med podzvrsti PUJ uvršča jezik reklam in jezik plakatov (n. d., 14, 15), kar oboje po definiciji in razdelitvi drugih avtorjev sodi k publicistiki. Korošec (1983) govori o znanstveno-strokovni zvrsti in uradovalni (administrativni) podzvrsti.

²⁶ “Publizistik ist jede öffentlich bedingte und öffentlich geübte geistige Einwirkung auf die Öffentlichkeit, um diese ganz oder ihren Teilen durch freie Überzeugung oder kollektiven Zwang mit Gesinnungskräften über Wissen in Wollen im Tun und Handeln zu bestimmen.”

²⁷ Z dejstvom, da je namenjeno javnosti, povezuje Dovifat potrebo po aktualnosti, če pa želi biti javno izvedeno, je to mogoče le prek javnosti, kar povzroča drugo značilnost, publiciteto.

III. JEZIKOVNI IN STILNI RAZVOJ SLOVENSКИH POROČEVALNIH BESEDIL

*Kar je za otroke šola, so odraslim dobri časniki
in podučljive knjige. Obojih imamo dovolj.*

Slovenski gospodar, 16. 1. 1867

1. O namenu in izhodiščih

Knjiga je dopolnjeno in razširjeno doktorsko delo, ki je nastajalo med letoma 1995 in 1998, ter sodi v okvir stilistike poročevalstva. Namen je bil poiskati začetke poročevalskega stila, zato sem raziskavo začela s prvim dnevnikom, kajti moja teza je bila, da je slovenski poročevalski stil vezan na slovenski dnevniški tisk. Šele s Slovenskim narodom (1868–1945), ki je bil od l. 1873 **dnevnik**, se pojavljajo prvi pravi poročevalski stilemi. Nastanek prvega dnevnika pa je nemogoče razumeti kot dejstvo, porojeno samo iz sebe, zato moramo slediti tradiciji, iz katere se je razvil, prvim slovenskim časopisom.⁴³

Delo ne želi biti kritika jezika v prvih slovenskih dnevnikih, ampak analiza jezikovnih pojavov, ki so nastali zaradi nove funkcije. Izhajala sem iz ugotovitev, ki jih je pri raziskovanju sodobnega poročevalskega stila postavil Korošec (1976), in sicer:

- a) jezikovna kritika ni isto kot stilne značilnosti, dobljene z analizo besedil. Za posamezno funkcijsko zvrst so značilna tista sredstva, ki so se izoblikovala zaradi namena, potrebnih in zahtev določene funkcijske zvrsti. Ta jezikovna sredstva “gradijo določen stil, ki brez njih ne bi bil to, kar je, so tedaj zvrstno funkcionalna, stilotvorna sredstva” (Korošec 1976, 26);
- b) že omenjeno zoženje predmeta raziskave iz publicistike na dnevniški tisk: “S tem se doseže, da ne postane predmet pozornosti samo leksika in njena zvrstna pripadnost /.../, ampak način uporabe besed in organizacija posameznih sporočil, od najkrajših do najdaljših, od posameznih avtomatizmov in aktualizmov do njihovega mesta in vloge v zgradbi določene vrste publicističnega sporočila.” (Korošec n. d., 7);
- c) opredelitev poročevalskih stilemov:
Razlika je namreč, ali je določeno jezikovno sredstvo /.../ časopisni stilem le zato, ker nastopa v časopisju zaradi specifičnih potreb časopisnega sporočanja, kar seveda pomeni, da isti pomen v drugačni obliki sporočanja oz. drugem funkcijskem stilu označuje druga beseda, ali pa je beseda časopisni stilem preprosto zato, ker se nanaša na pomen, o katerem druge oblike sporočanja praviloma ne govorijo. V prvem primeru je stilotvorni faktor stilna funkcija, temelječa na izboru iz jezikovnih sredstev, v drugem pa gre za prvotno poimenovalno funkcijo. Čeprav je stilni učinek v obeh primerih isti (časopisni stilem), je distinkcija potrebna. Kaže namreč, da so publicizmi bolj poredko posamezne, izolirane besede kot leksikalne enote in da povsem zanesljivo uvrstimo med publicizme šele besedne zveze. (Korošec nav. d., 39);
- č) določitev objektivnih stilotvornih dejavnikov:
 - enaka, podobna, ponavljajoča se okoliščina, ki jo poročevalsko besedilo ubeseduje: “S priznavanjem tega objektivnega stilotvornega faktorja se namreč

⁴³ Časopis tu uporabljamo v vsakdanjem, neterminologiziranem pomenu.

Ta daljši povzetek Koroščevega članka je bil potreben zato, ker je pomembna osnova, po kateri smo opazovali razvijanje in oblikovanje vesti v slovenskih dnevnikih druge polovice 19. stoletja, tej pa smo dodali še Koroščeve (n. d., 195) ugotovitve, da je sodobno poročevalstvo

na začetni stopnji preprosta nejavna govorna sporočanjaška okoliščina (komunikacijaska situacija), v kateri govorec A sporoči B-ju, da *p*, pri čemer je propozicija *p* smiselna govorna enota, nanašajoča se na izsek iz resničnosti (dejanskosti), o katerem A meni, da je kot novost za B-ja zanimiv, B pa A-jev namen sprejme kot tak in se s tem vključuje v sporočanjaško razmerje, ki je družbeno razmerje.

Propozicija *p* je lahko v govornem poročevalstvu bodisi *poročevalski vzorec* ali *vestiški pravzorec*⁶¹ (Korošec n. m.). Ko sporočanjaška okoliščina postane pisna in javna, v našem primeru je ta okoliščina časopisno poročevalstvo, bralec (B) ne more več reagirati na tvorčevo sporočilo (A), zato se vestiški pravzorec širi s sklicevalnimi avtomatizmi. Tako Korošec (n. d., 196) ločuje dve osnovni poročevalski stopnji:

1. Poročevalec P poroča, da je bil dogodek D, da je bilo stanje S (D/S).
2. Poročevalec P poroča, da je kdo drug sporočil, da je bil dogodek D, bilo stanje S.

Prva stopnja zajema oblikovanje vestiškega pravzorca, druga pa njegovo širjenje z različnimi vrstami poročevalske sklicevalnosti.

5.3 Razvijanje vestiškega pravzorca v slovenskem poročevalstvu

Vestiški pravzorec se je razvijal postopoma. Prva razvojna stopnja v slovenskem poročevalstvu je vest, ki je sestavljena iz povedi vsakdanjega nejavnega sporočanjaškega stika. Kot je pokazal Korošec (1981, 363–367) na gradivu iz Napreja, je v tej razvojni fazi vest izhajala neposredno iz poročevalskega vzorca t. i. “ljudske govornice”, oz. če to povežemo s teorijo vesti, lahko rečemo, da osnovna podatkovna ni v celoti izpolnjena, ne vsebuje vseh podatkov, ki bi zadovoljili naslovnikovo radovednost. Take “vesti” poznajo tudi prvi slovenski dnevnik, predvsem v rubrikah *Politični razgled/pregled*:

General Manteuffel se je imenoval za feldmaršala. (SN 1873, 28, 9., 2; pr⁶²)

Moravski Čehi se bodo deželnega zbora udeležili. (SN 1873, 27, 11., 2; pr)

Bazaine je enoglasno na degradacijo in smrt obsojen. (SN 1873, 13, 12., 1; pr)

⁶¹ “Najmanjša stavčna poved, ki nastopa v poročevalstvu, je (nepopolni) poročevalski vzorec brez podatkov o časo-prostorski umestitvi dogodka/stanja. Najmanjša poročevalska enota (referem) je vestiški pravzorec s časo-prostorsko umestitvijo dogodka. Ta je tudi sam že lahko vest.” (Korošec 1998, 195)

⁶² Krajšave *pr* (Politični razgled), *ds* (Domače stvari) ipd. označujejo rubriko, v kateri je bilo objavljeno posamezno besedilo, katerega del navajamo kot zgled. (Gl. seznam krajšav!) Krajšava za rubrični naslov je navedena le takrat, kadar iz spremnega besedila ni razvidno, za katero rubriko gre, oz. kadar je razlikovanje med rubrikami sploh pomembno.

Seznam lahko dopolnimo še z glagoloma *poročati* (v novicah sem ga našla le enkrat in enkrat v poročilu s seje poslanske zbornice) in *zvedeti*, Levstik pa je za sklicevanje na vir informacije uporabljal tudi predložno zvezo *po + samostalnik* (vir informacije) + *glagol* (poudarila M. K. G.):

Vojskovodja Forey **poroč**a, da je bil Comfort zmagán, da zatorej ni mogla živeža dobivati Puebla, ki je uže dolgo stradala ... (198); Iz privatnega pisma smo **zved**eli, da ... (3); Za trdno smo **zved**eli, da ... (160); Iz gotovih ust smo **zved**eli, da ... (293); **Po lastnem pismu** Nj. veličanstva do dvornega kanclerja, grofa Nadasdy-ja, katero je bilo oznanjeno v deželnem zboru, vladika Haynald več ne more priti v erdejski deželni zbor. (245)

Na podlagi zbranega gradiva Korošec (n. d., 366–367) trdi, “da Levstikovo novičarsko ubesedovanje ni odraz najpomembnejšega objektivnega stilotvornega faktorja in da v tem pogledu ni ustvarjal časnikarske frazeologije /.../, ampak da je bolj sledil svojemu estetskemu nazoru s pritegovanjem bogastva oblik v ljudskem jeziku”. Če bi namreč šlo za poročevalske stileme oz. “novinarsko frazeologijo”, bi Levstik izbral eno izmed možnosti in jo uporabljal kot avtomatizem, tako pa je bogatil knjižni jezik, pri čemer je izhajal iz svojih jezikovnih nazorov in tradicije Bleiweisovih Novic (KRN), ki so v novičarski rubriki uporabljale za navajanje vira enake glagole in podobne skladenjske strukture.

V skladu s tezo, da je na oblikovanje stilnih posebnosti poročevalskih besedil vplivalo dnevniško izhajanje časopisa, sem pričakovala, da se bodo iz številnih različnih ubeseditvev enake okoliščine pravi sklicevalni avtomatizmi ustalili šele v Slovenskem narodu po letu 1873. Da bi ugotovila, ali je na njihovo oblikovanje vplivalo dnevniško izhajanje Slovenskega naroda, sem, izhajajoč iz Koroščeve razprave (1981), gradivo iz Napreja dopolnila in primerjala ubeseditvev okoliščine, v kateri poročevalec daje podatek o tem, da je informacijo sporočil kdo drug, v novičarski rubriki in dopisih KRN (1843–1868) in nato ločeno v Slovenskem narodu 1868–72 (ko še ni bil dnevnik, izhajal je trikrat tedensko) in po l. 1873. Morebitne vplive nemškega poročevalstva pa sem ugotavljala na osnovi izpisov iz nemško pisanega časopisa Laibacher Zeitung (LZtg.) in jih dopolnila z MNN.

6.1.2 Kmetijske in rokodelske novice 1843–1868 (od začetka do SN)

Kot smo že omenili, so KRN objavljale tudi rubriko z besedili, ki so nekakšni predhodniki vesti. Sprva je bila ta rubrika poimenovana *Unanje povesti oz. Urno, kaj je noviga*, po 1848. *Novice* in od št. 35 istega leta *Novičar*⁷². Seveda ne moremo

⁷² Nekaj časa sta to dve rubriki: *Novičar iz slovanskih krajev* in *Novičar iz mnogih krajev*, potem je prva preimenovana v *Novičar iz slovenskih krajev* (od št. 9 1853), kasneje, od 40. št. istega leta, *Novičar iz slavenskih krajev*, od 1854. pa v *Novičar iz avstrijskih krajev*. Druga rubrika je 1855. preimenovana v *Novičar iz raznih krajev*, kasneje pa se obe združita v eno, poimenovano *Novičar iz domačih in ptujih dežel*.

7. Sklicevalni avtomatizmi glede na nezanesljivost o dogodku

Pomenska podstava povedi (propozicija) se različno upoveduje tudi glede na predmetno resničnost, objektivnost, kar je povezano s t. i. gotovostno določitvijo povedi (Toporišič 1982, 271 in nasl.). Naslovnik vsako sporočanje nehote sprejema kot resnično (kar Grice (1975) imenuje “maksima kvalitete” in je ena izmed zakonitosti sporočanja, ki jih Grice razkriva kot univerzalne zakone sporočanja⁸⁵). Če glede *resničnosti izrečenega* “nismo čisto gotovi, ali pa menimo da naslovniki povedanega ne jemljejo za čisto zlato, svoje podajanje niansiramo, bodisi tako, da poudarjamo objektivnost povedanega, ali pa se varujemo z izrazi, v katerih so podani naši pridržki glede tega” (Toporišič n. d., 271–272). Tudi poročevalstvo kot vrsta javnega sporočanja uporablja sredstva, povezana z gotovostno določitvijo povedi. Obravnavali jih bomo kot sklicevalne avtomatizme glede na nezanesljivost, negotovost o ubesedenem dogodku (pogl. 4) in kot ustaljena jezikovna sredstva, s katerimi poročevalec potrjuje zanesljivost glede izrečenega (pogl. 5). V poročevalstvu je izražanje zanesljivosti oz. nezanesljivosti glede ubesedenih prvin stvarnosti povezano s posredništvom pri prenosu informacij, poročevalec namreč pogosto poroča o dogodku, ki ga je sporočil kdo drug. Izražanje negotovosti je v samem bistvu vsakega prenosa oz. posredovanja pri poročanju, tudi nejavnega. Ko namreč prijatelju pripovedujemo novosti, ki smo jih slišali od koga drugega, svoje sporočanje pogosto opremimo s sredstvi, ki izražajo negotovost. Eno najpogostejših sredstev⁸⁶ v nejavnem sporočanju je členek *baje* (*Baje se bosta poročila.*) in tudi glagoli, kot npr. *pravijo, sliši se, trdi se ...* (*Pravijo, da je noseča.*)

Poročevalstvo kot javno sporočanje mora v skladu z javno odgovornostjo toliko bolj natančno sporočati naslovníku, če ubesedeno ni čisto preverjeno oz. gotovo, zato je razvilo vrsto sklicevalnosti, ki posebej izraža nezanesljivost o dogodku ali stanju in je posledica dejstva, da poročevalec ni bil sam na kraju dogodka oz. ni sam preveril stanja; v nasprotnem primeru, torej če je poročevalec bil na mestu dogodka oz. je preveril stanje, se nezanesljivost posebej ne izraža (Korošec 1998, 202–203):

Če poročevalec ni bil na kraju dogodka D oz. ni preveril stanja S in se torej pri poročanju o tem sklicuje na tuje poročanje, se v skladu z javno odgovornostjo pri poročanju o določenih pomembnih D/S nezanesljivost o D/S izraža posebej, vendar praviloma ne

⁸⁵ Univerzalni zakoni so po Griceu *načelo sodelovanja* in *konverzacijske maksime*. Te so štiri: maksima količine, maksima kvalitete, maksima relevantnosti in maksima načina (prim. Hudej 1994, 94–95). Konverzacijske maksime Ducrot (1988, 92–113) imenuje *diskurzivne zakonitosti*, Kunst Gnamuševa (1991) *sporazumevalni zakoni*.

⁸⁶ Toporišič (n. m.) navaja sredstva, s katerimi izražamo negotovost: členki (neki, baje, menda ...); členkovni izrazi (po splošnem mnenju; po pripovedovanju ...); glagoli in povedkovni izrazi (pravijo, govorijo, obstaja govorica); prihodnjik; pogojniki ...

10. Drugi avtomatizmi:

10.1 Popravki

Ob najočitnejših in gotovo tudi najpogostejših sklicevalnih avtomatizmih je slovensko poročevalstvo zaradi vpliva najpomembnejšega objektivnega stilotvornega dejavnika iste, podobne ali ponavljajoče se okoliščine, ki jo poročevalsko besedilo ubeseduje, razvilo tudi druge avtomatizme. Eden zgodnejših, še preddnevniških, je posledica dejstva, da je poročevalstvo dejavnost, ki jo opravljajo ljudje, tem pa je skupna splošna človeška lastnost – zmotljivost. Kljub temu, da se svoje in tuje zmotljivosti zavedamo, se ji želimo izogniti. Če se nam to ne posreči, je v zasebnem sporočanju stvar presoje, značaja in ne nazadnje morale, ali se bomo za napako opravičili. V javnem sporočanju, ki ga spremlja javna odgovornost in naslovnikovo zaupanje, da je sporočeno resnično in natančno zapisano (kar se, na kar opozarja že Korošec (1998, 195), tudi zlorablja), pa je treba na napako javno opozoriti in jo popraviti. Ker pa je težko priznati lastno napako, skušamo to sporočiti kar najbolj olepšano, za to so v poročevalstvu iznašli evfemizem: ne izrecno *zmotili smo se* ali *napačno smo zapisali* ipd., ampak *pomota se je vrinila*. Ker je pomota neprijetna zadeva, je pogosto ob njej še pridevnik *neljub*:

V zadnji list se nam je vrinila prav neljuba pomota. (SN 1869, 14. 1., 4); V naš dopis iz gorenje Savine v št. 259 "Slov. Nard." se je nam neljuba pomota vrinila, ko smo navedli, da ... (SN 1873, 27. 22., 2); V dopisu iz Celja od torka, urinila se je pomota. Pravilno je treba čitati, da bi se bilo brez terorizma v Celji zglasilo za Slovence tri tisoč, ne samo 300 prebivalcev. (SN 1887, 28. 10., 3); V dopisu iz Postojne /.../ urinile so se pri krstnih imenih nakatere pomote. (SN 1892, 4. 1., 3); V včerejšnje poročilo o benefici g. Grbića urinila se je pomota. (SN 1894, 9. 3., 3)

10.2 Navezovanje na okoliščine poročanja⁹⁷

10.2.1 Sočasnost dogodka in njegove ubeseditve

Slovensko poročevalstvo 19. stoletja je razvilo tudi druge avtomatizme, prav tako povezane z njegovimi temeljnimi lastnostmi (želja po aktualnosti in ažurnosti poročanja, javnost poročevalskega besedila, iz česar izhaja javna odgovornost). V zvezi z aktualnostjo, predvsem pa ažurnostjo poročanega se je razmeroma zgodaj – že v 70. letih – razvil avtomatizem, ki ga Korošec v sodobnih poročevalnih besedilih ponazarja z zgledom: *Ko to poročamo, seja še traja*. Potreba po tovrstnem

⁹⁷ Dular (1974, 46) uporablja zvezo navezovanje na *konstiacijo*, za zadnji izraz je Toporišič (prim. kontekst 1992, 81) predlagal izraz *sotvarje* oz. *stvarni in položajni kontekst* (n. d., 296). *Sotvarje* se zdi zaradi pomenske sestavine *tvar* manj ustrezno poimenovanje, saj je *konstiacija*

10.2.3 Pojasnila za nepopolno poročanje

Kot opozorilo in opravičilo za pomanjkljivo, nezadostno informacijo se je, sodeč po gradivu, v 80. letih 19. stoletja razvila tudi zveza *poročil/-a ni*:

Podrobnega poročila ni. (SN 1885, 3. 1., 3); Nemci so se – **poročil do te ure še ni** – menda odločili za to, da opuste svojo abstinenco. (SN 1899, 29. 12., 1)

Ta avtomatizem prav tako izhaja iz omenjenih značilnosti poročevalstva, želje po ažurnosti poročanja in javne odgovornosti. Žanrsko se je pojavljala predvsem v nadaljevanih vesteh, tako da lahko tudi v zvezi z oblikovanjem tega avtomatizma govorimo o postopnem razvoju vesti v nadaljevanju.

Na dejstvo, da je informacija nepopolna, a ne po krivdi poročevalca, opozarja avtomatizem *vzrok D/S ni znan*, iz katerega sledi pretvorba (pragmatični pomen): **če bi bil znan, bi o njem vsekakor poročali*. V sodobnosti se pogosto uporablja v črni kroniki pri poročanju o smrtnih primerih, npr. *Včeraj so policisti v stanovanju za Bežigradom našli truplo 35-letne XY. /.../ Vzrok smrti (še) ni znan*. Tudi v prvem slovenskem dnevniku se je uporabljal v zvezi s poročanjem o samomorih in umorih, iz prvih okornejših (govornih) oblik se je kmalu razvila še danes uporabljana avtomatizirana besedna zveza.

(V Loki) se je poštar zastrupil. **Uzrok nam nij znan**. (SN 1873, 14. 3., 3)

(Od sv. Lorenca v sl. goricah) se "Gosp." piše, da so 3 fatalini neko vinarico umorili; **uzrok se ne ve**. (SN 1874, 25. 1., 2)

(Samoumor.) /.../ **Uzrok samoumora je neznan**. (SN 1874, 22. 3., 4)

(Na Reki obesil se je) mestni odbornik Antonio Balf, obče spoštovan meščan. **Uzrok samomoru ni znan**. (SN 1892, 29. 3., 3)

Danes zjutraj si je v deželni bolnici prerezala žile na roki Marija Č...., žena sodnijskega knjigovodje v Ljubljani in umrla. /.../ **Vzrok samomoru ni znan**. (SN 1900, 24. 9., 3)

Podobno vlogo opravljata besedni zvezi, poročevalska frazeologema *doslej še ni znano ... in na doslej nepojasnen način*, ki pa se pojavita šele konec 90. let:

Doslej še ni natančno znano, kaj je povzročilo odpust prof. Baudouina; jedni domnevajo, da ... (SN 1899, 12. 1., 2); Pri posestniku Jakobu Šproharju v postojnskem okraju je **na doslej nepojasnen način** nastal zadnje dni ogenj, kateri je pouzročil 1000 goldinarjev škode. /.../ (SN 1899, , 12. 1., 3)

10.3 Orientiranje znotraj časopisa

Tehnična pomagala, ki bralca usmerjajo po straneh časopisa, so v sodobnem slovenskem poročevalstvu avtomatizmi *Več o tem na str. ...; Podrobneje na str. ...* (Korošec 1998, 16). Tovrstni avtomatizmi se pojavljajo predvsem na prvi strani dnevnikov. Da bi pritegnili nove bralce (pestra vsebina, ki jo obljublja številni naslovi) in usmerjali stalne (časopisa običajno ne beremo od prve do zadnje

12. Dopisi

Vključevanje dopisov v posebno časopisno rubriko je tradicija, ki so jo poznale že Bleiweisove Novice in Levstikov Naprej. V Slovenskem narodu so bili dopisi vključeni v dve rubriki, *Dopisi* in *Domače stvari*. V prvi rubriki so bili objavljeni daljši, v drugi krajši dopisi; prvi so – če jih primerjamo s sodobnimi poročevalskimi besedili – zametki običajnega poročila, dopisniškega poročila in tudi komentarja, drugi vesti, razširjene vesti in običajnega poročila.

Še v predednevniških letih, ko je SN v Mariboru urejal njegov prvi urednik Anton Tomšič, je bilo dopisnikov premalo, saj dopisovanje še ni bilo urejeno in je zato, kadar Levstik, Jurčič in Vošnjak niso imeli časa, Tomšič cel časopis napisal sam, tako da so na primer podatki o stalnem dopisniku iz Ljubljane šele iz leta 1870 (SN 1893, 4):

Iskrenim veseljem in pravim ponosom se današnji slavnostni dan spominjam, da sem že celih triindvajset let stalni sotrudnik "Slovenskemu Narodu". Nisem sicer odlična oseba pri listu, zgolj "penny a liner", kakor me je o svojem času krstil pokojni dr. Zarnik, a deloval sem vedno vestno in uztrajno. /.../ Prijatelj dr. Zarnik povabil me je neko nedeljo l. 1870, naj pridem v "Slonovo" kavarno, da napravimo izlet. /.../ "Sedaj vas predstavim uredniku 'Slovenskega Naroda' g. Tomšiču." Nekaka iskrena radost me je pri teh besedah prešinila; z zadovoljstvom, da s ponosom sem segel v roke impozantnemu možu, kateri je imponiral takrat še vsegamogočnim nemškutarjem in Nemcem Mariborskim. "Ali hočete biti dopisnik 'Slovenskega Naroda' iz Ljubljane", vprašal me je Tomšič in jaz sem odgovoril kratko: "Zakaj ne", a previdoma pristavil, da posebnega pač ne bode poročati – bili smo Slovenci takrat tolike reve, da o nas ni bilo dosti pisariti. /.../

Ko je postal urednik Jurčič (1871), predvsem pa po letu 1872, ko se je časopis preselil v Ljubljano, je bilo več posameznikov (predvsem učiteljev, odvetnikov, uradnikov) pripravljeno časopisu pošiljati dopise o zanimivih krajevnih dogodkih. Tako je Jurčič v že navedenem pogovoru (gl. str. 55) o težavah glede uvodnikov leta 1875 izjavil, da ima dopisnikov dovolj (kot navaja Kersnik v jubilejni številki ob 25-letnici SN). Ta podatek dopolnjuje tudi Vatovčevo (1968, 27–29) razčlenjevanje rastoče dopisniške mreže SN, v katerem s številčnimi podatki ponazarja, kako se je vanjo postopoma vključevalo vedno več slovenskih krajev. SN (kasneje seveda tudi druga dva dnevnik) pa je objavljal tudi "izvirne" dopise iz Rusije, Prage, Varšave, Pariza, Londona, Rima itn., ki so v resnici velikokrat nastali kot priredbe, povzete iz časopisov v teh državah in mestih (Jesenko 1884; Vatovec n. m.). Širitev domače in tuje dopisniške mreže je vplivala na večjo naklado in že leta 1873 je SN prihajal v 400 slovenskih krajev (Vatovec n. m.). Hkrati je Jurčič spremenil tudi obseg posameznih rubrik v časopisu; medtem ko je Zarnik dajal sodelavcem navodila, naj pošiljajo le "notice", je Jurčič želel predvsem "domačih novic", ki so jih prej zanemarjali, in "tudi poročila iz društev, katera niso bila strogo narodna, katere pa je bilo mogoče za narodno stvar pridobiti" (SN 1893, 1. 4., 12).

razvoj Slovanstva; ali prišla jim je bila v glavo misel, kakor danes spoznamo, popolnoma napačna, da bi bili Slovanom in zlasti nam Slovencem Italijani dobri zavezniki /.../

Nato avtor dogajanje prestavlja v tisti čas tako, da oži pripovedno perspektivo in uporabi sedanjik:

Enega teh za zvezo z Lahí vneteha apostola **nahajamo** v ljubljanskem predmestju v Krakovem, kjer preprostim, napol kmetiškim in neizobraženim, pa trdim Slovencem Krakovčanom **priporoča** svojo idejo (poudarila M. K. G.).

Zgled za vezno avtorjevo besedilo, ki smo ga kot vpliv literarne tradicije našli v dopisih, najdemo v nadaljevanju Jurčičeve črtice: *Kako so naši preprosti ljudje napačnost te namišljene zveze z Italijani že tačas spoznali in to spoznanje malce predrastično pokazali, naj pove naslednji prizor*. Pisatelj zopet oži čas in prostor (zaradi česar se tak pripovedovalec imenuje osebni, personalni, demokratični, njegovo nasprotje je vsevedni, avktorialni pripovedovalec, ki ubeseduje zgodbo v preteklem času in 3. os.; Kmecl 1983, 221) ter ubeseduje v sedanjiku:

Okoli velike mize v krakovski krčmi sedi dvanajst meščanov krakovskega predmestja. Možje so oblečeni po večini kakor kranjski kmetje /.../

Za Jurčičeva pripovedna dela Kmecl ugotavlja (n. d., 222), da je Jurčič zelo natančno ločeval avktorialno poročilo, ki ga je zapisoval v pretekliku, in "bližnjo sceno", ki je bila v sedanjiku. Tudi Toporišič v slovnici (1984, 328) kot zgled za pretekla dejanja, izražena s sedanjikom, navaja besedilo druge polovice 19. stoletja, odlomke Levstikovega Martina Krpana (1858):

Bilo je pozimi in sneg je ležal krog in krog. /.../ Nesel je Krpan po ozki gazi na svoji kobilici nekoliko stotov soli; kar mu naproti **prizvenketa** lep voz; na vozu je pa sedel cesar Janez, ki se je ravno peljal v Trst. Krpan je bil kmečki človek, zato ga tudi ni poznal; pa saj ni bilo časa dolgo ozirati se; še odkriti se ni utegnil; temveč **prime** brž kobilico in tovor ž njo pa jo **prenese** vstran, da bi je voz ne podrl. /.../

Levstikova, Jurčičeva in Tavčarjeva leposlovna besedila so bila znana Slovencem, krajša so bila objavljena v Slovenskem glasniku in SN, o izdajah novih slovenskih romanov je dnevnik redno poročal, izhajala so zbrana dela posameznih avtorjev, zato lahko sklepamo, da so dopisniki poznali slovensko leposlovje, predvsem tudi zato, ker so bili dopisniki narodno zavedni Slovenci, ponosni na vsako zapisano slovensko besedo. Glede na to, da je bil Jurčič od 1871 in vse do smrti urednik SN in pisec večine besedil v njem, je nemogoče, da njegova literarna praksa, izšolana pod strogo Levstikovo kritiko, ne bi vplivala na tvorjenje poročevalskih besedil. Šele postopoma so se pod vplivom objektivnih stilotvornih dejavnikov začela razvijati samosvoja poročevalska jezikovna sredstva. V 90. letih se pojavljajo predvsem dopisi 2. in 3. tipa, prvi tip je le še izjema. Tako se leta 1898 pojavi dopis, ki slika pretep med Slovenci in Nemci z menjavo časja, primerami, skratka, izrablja pripovedno tehniko. Konec 90. let je tako upovedovanje redkost, urednik ga je najbrž v rubriko uvrstil le zaradi osrednje tematike tistega časa - nasprotovanja nemškemu ravnanju ter dokazovanja njihove grobsti in primitivnosti. Zgled kaže tudi rabo ironije, duhovite primere, zato navajamo daljši odlomek (razen začetka *Iz + kraj* poudarila M. K. G.):

Relation iz leta 1609 (npr. *Aus Cöln von 4. Jenner*) ter tovrstne začetke imenuje *nadpisi*. Meni, da ne prinašajo nobene informacije, s čimer se Korošec ne strinja. Razlog za tak način naslavljanja Sandigova utemeljuje z mnenjem L. Wölfeja (1943, nav. po Korošec n. m.), da “pri pičlih štirih straneh knjižnega formata zadošča razporeditev po mestu dopisnika, saj se je časopis bral od prve do zadnje strani”, in sama dodaja, da se je ta tip *nadpisov* s postopnim opuščanjem predlogov ohranil v časopisih do konca 19. stoletja. Korošec iz zgodovine slovenskega časopisnega poročevalstva navaja primere iz Vodnikovih Novic, kjer so take predložne zveze že nadomeščene z brezpredložnimi (*Dunej, 4. dan Prosenza*), iz Bleiweisovih KRN (*Iz Laškiga, Dopis iz Litije, Žalostna prigodba v Ljubnim na Štajerskem*), kjer se krajevni podatek smiselno dopolnjuje z drugimi. Take *nadpise* je Korošec našel tudi v SN, vendar meni, da je v 80. letih prejšnjega stoletja podatek o kraju in času že vstopal na danes običajno mesto časovno-prostorskega vhoda v vest, k čemur lahko dodamo, da to velja le za rubriko *Telegrami Slovenskemu Narodu*.

Podobno kot Sandigova (oz. Wölfe) tudi Burger (1990, 17) meni, da je členitev v rubrike, kot jih poznamo danes, in torej naslavljanje posameznih besedil, rezultat precej dolgega razvoja, saj je bilo ob začetkih (nemško pisanega) poročevalstva edino načelo pri razvrščanju besedil njihov izvor (*Paris, Nizozemska ...*). Med temi zemljepisnimi lastnimi imeni je obstajala le razdelitev na *notranje* in *vnanje* države (po Burgerju *Inland/Ausland*). Merilo pomembnosti je bilo upoštevano le toliko, da so manj pomembne vesti uvrstili v rubriko “Vermischte Meldungen” (v slovenskih dnevnikih *Različne stvari/vesti*).

13.3 Predhodniki slovenskih dnevnikov, Laibacher Zeitung

Predhodniki slovenskih dnevnikov so časopisna besedila (poročevalska in publicistična) že razvrščali v rubrike, podobno kot tuji časopisi, ki so bili tudi temeljni vir objavljenih besedil. Prav zato lahko *rubrične naslove*, ki po Koroščevi tipologiji sodijo med *neprave naslove* zaradi “nenavzočnosti definicijske prvine ‘en naslov – eno zaključeno besedilo’” (1998, 101), obravnavamo kot prvi ustaljeni tip naslova (skupine) poročevalnih besedil. Tako imajo na primer Bleiweisove Novice 11. 3. 1868 (pred nastopom SN, ki je začel izhajati 2. aprila istega leta) naslednje rubrične naslove: *Gospodarske stvari, Slovstvene stvari, Zabavno berilo, Dopisi, Novičar iz domačih in ptujih dežel*. Vsak rubrični naslov se je končeval s piko, kar je bilo običajno za naslove vse do konca stoletja, natisnjen je bil z večjimi črkami v mastnem tisku. Prve tri rubrike vsebujejo poljudnoznanstvena, publicistična in leposlovna besedila, zadnji dve rubriki pa zasnove poročevalskih besedil. Prve tri imajo naslovljena tudi posamezna besedila znotraj rubrike:

enot, ki so si sledile brez medsebojnih besedilnih vezi, ločene so bile sprva s piko ali podpičjem, kasneje s pomišljajem, vsaka pa je naslavljala eno zaokroženo vsebinsko enoto v besedilu. Vse te prvine ustrezajo definicijskim prvinam *podnaslovnega sklopa (Korošec 1998, 75) v sodobnem poročevalstvu:*

Iz Maribora, 3. nov. – [Izv. dop.] (Zima. Kotorska vstaja. Iz Bukarešta. Vêrnim dušam.) (SN 1869, 6. 11., 3); Iz Maribora – [Iz. dp.] (Poglavje o ženskah. – Fischhofova spomenica.) (SN 1869, 11. 12., 2);

Iz Maribora – [Izv. dop.] (Ministerska kriza. – Brestel in prava politika. – Novosti iz Gradca.) (SN 1869, 18. 11., 1);

Iz Maribora – [Izv. dop.] (Ministerska kriza. – Arendt in Breclj.) (SN 1869, 30. 12., 3);

Iz Maribora – [Izv. dop.] (Kdo je nemšknez? – Politiško stanje Avstrije. – Naloga slovenskih rodoljubov.) (SN 1870, 8. 1., 2)

Glede na to, da je isti dopisnik pisal tudi krajše dopise, ki niso imeli tovrstnega naslovnega sklopa, ampak le en podnaslov oz. nobenega, lahko sklepamo, da je bila dolžina besedila tista, ki je odločala o podnaslovu oz. podnaslovnem sklopu. Dolžina pa je rasla s številom obravnavanih tem, zato je daljši dopis običajno pomenil več zaokroženih tem, ki so dobile vsaka svoj naslov. Tako npr. 10. 5. 1870 dopis iz Maribora obsega le 17 vrstic in ima le panaslov, vendar hkrati obravnava eno samo temo:

Iz Maribora – [Izv. dps.] Porazumljenje med državnopravnimi (saj drugih ni!) slovenskimi strankami nam se je od onega trenutja, ko je državni zbor sam raznesel /.../

Postopoma se začne tak večdelni podnaslovni sklop pojavljati tudi pri nekaterih drugih dopisnikih, ne le mariborskem (npr. iz Krškega, SN 30. 12. 1871; iz Trsta, SN 4. 4. 1872; iz Ogerskega; SN 24. 12. 1872), vendar do 1. 1873 prevladujejo dopisi prve vrste, redki so tisti s podnaslovom, oni s podnaslovnim sklopom pa prej izjema. Z dnevniškim izhajanjem se je povečalo tudi število dopisov druge in tretje vrste, tako da so vse tri vrste soobstajale. V 80. letih so se pojavili celo štiridelni podnaslovni sklopi:

Iz Zagreba, 16. nov. [Izv. dop.] (Vladika Strossmayer v Zagrebu. – Glasovi o reorganizaciji opozicije. – Dr. David Starčević in Josip Gržanić pred sodnijo. – Ban v zadregi.) (SN 1885, 18. 11., 2).

Število enot ustreza številu obravnavanih tem, posledično tudi dolžini besedila, saj napoveduje vsebino dva stolpca dolgega dopisa.

Leta 1887 so podnaslovni sklopi pogosti v dopisih s Primorske, predvsem iz Gorice, včasih imajo 4 enote, večinoma pa 3:

Iz Gorice 12. februarja. [Izv. dop.] (Čudno! – Zopet čudno! – Odgovor grofu Latourju. – Varia.) (SN 15. 2., 1887, 2);

Iz Gorice 27. februarja. [Izv. dop.] (Naš knezonadškof – eksclenca. – Veterani. – Jednakopravnost. – Pust.) (SN 28. 2. 1887, 2);

Iz Gorice 31. marca. (Še jedenkrat o vremenu. – Občni zbor “Goriške posojilnice.” – Dirke.) (SN 2. 4. 1887, 2).

Največ enot, kar šest, ima dopis, prav tako iz Gorice, objavljen 15. 9. 1892:

Najpogostejši pravi naslovi so *Umrli*, *Imenovanja*, *Osebne vesti*, *Slovensko gledališče*, *Izpred (porotnega) sodišča*, ki – kot je bilo že omenjeno – kažejo značilnosti rubričnih naslovov, vendar jih osamosvoji šele večja količina informacij v 20. stoletju. Sledijo enobesedna poimenovanja posameznih nesreč in kriminalnih dejanj (*Požar*, *Tatvina*, *Nesreča*, *Nezgoda*, *Samomor*). Prej pogosti *Iz + kraj* upada po letu 1892, kar je povezano z že omenjenim večanjem števila pravih naslovov, tako da so se tovrstni avtomatizmi umaknili na začetek besedila, morda pa je povezano tudi z zamenjavo uredništva, leta 1892 ga je prevzel Josip Nolli. Njegovo ime v zvezi z urejanjem SN pogosto sploh ni omenjeno, tako npr. Breznik (1982, 159) za obdobje 1892–1918 omenja le Danila Majarona in Ivana Tavčarja, “ki sta od leta 1892 vodila Slovenski Narod in skrbela za glavne uvodne članke in s tem vplivala na jezik drugih sotrudnikov. Po dolgih bojih nastopi doba jezikovnega miru, ki traja do l. 1918. V tem času se piše realen jezik in se več ne prikazujejo nove neznane besede kakor za Jurčiča in Železnikarja”. Vatovec (1968, 21–22) Nollija sicer omenja, vendar poudarja predvsem Majaronovo delo: “V ospredju je bil nedvomno dr. Majaron. Zastavil je svoje časniško pero pri SN že leta 1884.” (21) Vendar pa Nollijev življenjepis (SBL II) ter njegova poročila in vesti v SN kažejo, da je “operni pevec, dramatik in publicist” Nolli že od 1870. poročal v SN o zadevah *dramatičnega društva* (npr. SN 1870, št. 54, 58, 65, 68) in je bil torej sodelavec prvega dnevnika že od tega leta naprej. Leta 1875 je odšel v tujino kot operni pevec (petje je študiral v Milanu), tako da je do leta 1890 potoval, predvsem po Italiji, bil je tudi član zagrebškega gledališča. Ves čas je sodeloval s SN tako, da je poročal (podpisan kot J. N.) o koncertih in opernih prireditvah, pisal s svojih potovanj, zlasti iz Italije (*Listi iz tujine*, SN 1879–82). Po Železnikarjevi smrti je vstopil v uredništvo SN in bil do smrti (1902) urednik in izdajatelj. Prav po letu 1892 pa je postajal SN v marsičem modernejši, kot je bilo razčlenjeno, se je marsikatera besedna zveza dokončno ustalila in avtomatizirala šele v tem obdobju, pa tudi spremembe glede naslovja (izrazit upad izbesedilnih panaslovov, torej vedno več pravih naslovov) so opazne prav po tem letu. Tavčar in Majaron sta nedvomno z uvodniki vplivala na slovenski knjižni jezik sploh, za poročevalna besedila pa je pomembnejši vpliv, ki kaže novinarsko prakso (dolgoletno sodelovanje) in poznavanje tujega poročevalstva (15-letno bivanje v tujini). Raziskovalci zgodovine časopisja (in jezika v njem) so ocenjevali le knjižni jezik in njegovo kultiviranost v časopisju, ne pa prilagajanje tega jezika novi poročevalski vlogi, prav zato so v središče raziskovalne pozornosti postavljali avtorje uvodnikov in drugih daljših člankov, vendar pa vse do začetka stoletja v teh člankih prevladuje vpliv leposlovja in/ali govorniške tradicije. Poročevalna besedila, ki so zaradi vpliva objektivnih stilotvornih dejavnikov najbolj podvržena avtomatiziranju in je zato v njih prilagajanje jezika novi vlogi bilo najhitrejše, pa

IV. PRIMERJAVA TREH DNEVNIKOV

*Obdelal sem jezikovni razvoj Slovenskega Naroda,
ki je bil vodilni časnik do l. 1918,
drugi listi so se v jeziku ravnali po njem.*

Anton Breznik, 1933

V. SKLEP

*Vse pametno je bilo že preišljeno – gre le
za to, da to še enkrat premislimo.*

J. W. Goethe

1.

- A. Raziskava, s katero sem želela ugotoviti začetke slovenskega *poročevalskega stila* in razčleniti tiste jezikovne pojave, ki jih lahko ob začetkih poročevalstva v drugi polovici 19. stoletja štejemo za tipična izrazna sredstva *poročevalnih besedil*, je nastala na gradivu prvega slovenskega dnevnika Slovenskega naroda ter primerjalno na gradivu Slovenca in Edinosti ter v Ljubljani izhajajočega nemškega dnevnika Laibacher Zeitung, in sicer predvsem med letoma 1868 in 1900. Nadgrajena je bila tudi s primerjalno analizo nemškega dnevnika Münchner Neueste Nachrichten. Upoštevala pa sem tudi tradicijo predhodnikov slovenskega poročevalstva, Kmetijskih in rokodelskih novic (od l. 1843) ter Napreja (1863). Pregled vesti in poročil v MNN, in sicer zadnjih pet let 19. stoletja, je potrdil rezultate, ki so nastali s primerjavo poročevalnih besedil v Slovenskem narodu in Laibacher Zeitung. Razvitejše nemško poročevalstvo je delovalo kot zgled in konkurent. Ko je nemško časopisje v svojih začetkih kopicilo glagole na mestu sklicevalnih avtomatizmov, je tudi slovensko oblikovalo nove in nove, da bi dokazalo izrazne zmogljivosti slovenskega knjižnega jezika. Izjemno se je povečalo število abstraktnega besedišča, predvsem glagolov rekanja (*verba dicendi*), oblikovali so se novi (knjižni) skladenjski vzorci. Rasle so torej možnosti; zunanji, objektivni stilotvorni dejavniki so zaradi dnevnega izhajanja ustalili le nekatere. Glede zvrstnih posebnosti slovenskih poročevalnih besedil lahko ugotovimo, da je stanje konec 19. stoletja povsem primerljivo z nemškimi besedili. Zaradi objektivnih stilotvornih dejavnikov so se v vesteh in poročilih razvijale tipične poročevalne posebnosti: oblikovali so se številni avtomatizmi in obrazci besedil. Postopoma so se v dnevnem časopisju začela stilno razlikovati poročevalna (kratka vest, razširjena vest, vest v nadaljevanju, naznanilo, poročilo) in presojevalna besedila (komentar, uvodnik, kolumen, članek). Prva so zaradi prevladujoče informativne funkcije začela izgubljati komentatorske prvine, vključevala pa so številne avtomatizme in nevtralno besedje. Druga so se postopoma osvobajala literarne in pisemske tradicije ter postajala prava časopisna besedila s prevladujočo interpretativno vlogo.
- B. Raziskave časopisnih besedil, ki jih od konca 60. let 20. stoletja do sodobnosti opravlja Tomo Korošec, so dokazale, da je poročevalski stil ozko področje znotraj publicističnega stila kot realizacije publicistične zvrsti. Smiselno bi bilo sicer govoriti tudi o *poročevalski podzvrsti*, kot npr. znotraj strokovne funkcijske zvrsti ločujemo tri podzvrsti (Toporišič 1974, 1984, 1992: znanstveno, poljudno-znanstveno in praktično strokovno). Za natančnejšo razčlenitev pa bi morali po enotni metodologiji in z enotnimi merili raziskati obsežen korpus publicističnih

besedil, kar bi šele natančno pokazalo, katere podzvrsti obstajajo v okviru izredno raznorodne in stilno raznolike publicistične zvrsti. Sodobno stanje kaže, da lahko prav na podlagi posebnih jezikovnih sredstev, ki so se razvila pod vplivom objektivnih stilotvornih dejavnikov, brez natančnejše raziskave razpoznamo vsaj nekatere med njimi, npr. poročevalsko in oglaševalsko podzvrst. Uresničujeta se v poročevalskih in oglaševalskih besedilih, ki so rezultat poročevalske in oglaševalske dejavnosti. Raziskava celotne publicistike pa še ni bila opravljena, zato v tem delu uporabljam Koroščevo poimenovanje *poročevalski stil*. Uresničuje se v *poročevalskih besedilih*, ki sem jih na podlagi Toporišičeve (1984, 623) razdelitve stalnih oblik besedil v publicistični zvrsti razvrstila v dve skupini: na *poročevalna* in *presojevalna* besedila. V prvih prevladuje informativna, v drugih vrednotilna, vplivajnska vloga. Ta razdelitev se pokriva tudi z dvema skupinama besedil, ki jih teorija novinarskih žanrov (Košir 1988) poimenuje *informativna* in *interpretativna* zvrst glede na prevladujočo funkcijo besedil.

- C. V raziskavi so me zanimala poročevalna besedila kot vrsta poročevalskih besedil, v katerih prevladuje informativna funkcija in ki se uresničujejo s poročanjem kot objektivnim podajanjem kakega dogodka. Če se poroča o čem, kar se je že zgodilo, govorimo o žanrih, kot so vest, poročilo, prikaz, če pa se dogodek napoveduje, gre za naznanilo. V obravnavanih časopisih sem bila zato pozorna na rubrike z vestmi, naznanili, dopisi in poročili. Izhajala sem namreč iz teze, da so se prav poročevalna besedila, predvsem vest kot najizrazitejše časopisno besedilo, najhitreje odzivala *novi poročevalski vlogi*: zaradi pogostosti so ta besedila najbolj podvržena *avtomatizaciji*, in sicer pod vplivom najpomembnejšega *stilotvornega dejavnika* – enake, podobne, ponavljajoče se poročevalske okoliščine, ubesedene v poročevalnem besedilu.

2.

Zgodovinski okvir, v katerega je postavljen razvoj slovenskih poročevalnih besedil, je druga polovica 19. stoletja. To obdobje je v razvoju slovenskega knjižnega jezika eno pomembnejših. Vede in stroke so se v tem obdobju izjemno razvile, predvsem zaradi skokovitega tehnološkega razvoja, novih odkritij ter tudi zaradi uvajanja slovenščine kot učnega jezika in s tem povezane potrebe po slovenskih učbenikih s slovenskim izrazjem. Oboje je povzročilo pomembna in zahtevna poimenovalna vprašanja oziroma jezikovna vprašanja slovenskih terminologij. Vedno bolj pa se je razvijala tudi publicistika, ki je imela razvojno zanimivo vlogo. Tako so bile npr. Bleiweisove Novice na eni strani vir jezikovnih poimenovanj, ki so jih vsebovali najrazličnejši objavljeni poljudnoznanstveni prispevki, iz njih so črpali sestavljalci učbenikov, na drugi strani pa so združevale besedila umetnostne in strokovne zvrsti ter jih v skladu s poljudno-strokovno-vzgojnimi cilji približevale svojim bralcem. V vso to jezikovno vrenje, funkcijsko razvijanje in bogatenje knjižnega jezika, ki se je

moral razvijati, če je hotel delovati kot primeren narodno-predstavniški organizem in torej izpolnjevati kulturno, znanstveno in družbeno sporočanje nalogo, je konec 60. let vstopil slovenski politični list Slovenski narod, ki je bil leta 1873 postavljen pred popolnoma novo vlogo: vsak dan tvoriti nova in nova besedila, vsak dan znova obveščati o dogodkih, jih komentirati in se odzivati nanje.

3.

Jezikovna in stilna analiza poročevalnih besedil v drugi polovici 19. stoletja je pokazala, da so se šele z dnevniškim izhajanjem oblikovala in/ali ustaljevala posebna jezikovna sredstva, ki jih še danes štejemo za *poročevalske stileme*.

Vesti so bile ob začetkih slovenskega poročevalstva sprva le povedi, enake tistim iz vsakdanjega nejavnega sporočanje stika, z dnevniškim izhajanjem SN pa se, sprva sicer redko, postopoma oblikuje pravi *vestiški pravzorec*, tj. najmanjša poročevalska enota (*referem*) s časovno in prostorsko umestitvijo dogodka, ki je lahko že sama vest. Pogosteje sta se časovni in prostorski podatek v vest vključevala od 80. let dalje. Zdi se, da se je vestiški pravzorec najprej izoblikoval prav v zvezi s poročanjem o nesrečah in kriminalnih dejanjih, ne le zato, ker je človeška radovednost očitno prav pri takih dogodkih največja in jo je treba pri poročanju o njih zadovoljiti s kar največ bistvenimi podatki, ampak ker je velika količina teh dogodkov (stilotvorni dejavnik) vplivala na oblikovanje *obrazca* tovrstnih vesti in ga oklestila vseh odvečnih podatkov.

Vzporedno z razvijanjem vestiškega pravzorca in žanrskim osamosvajanjem poročevalnih besedil pa so se razvijala tudi jezikovna sredstva, ki so nastajala pod vplivom najpomembnejšega objektivnega stilotvornega dejavnika – enake, podobne, ponavljajoče se okoliščine, ki jo poročevalno besedilo vsak dan znova in znova ubeseduje. Tako se ustaljujejo npr. posebne besedne zveze, ki vestiški pravzorec širijo s t. i. *poročevalsko sklicevalnostjo*, postopoma pa se izoblikujejo tudi drugi *avtomatizmi*, ki so še danes tipični poročevalski stilemi.

4.

Najbolj nazoren je vpliv dnevniškega izhajanja pri oblikovanju t. i. *citatne sklicevalnosti*; tako rekoč čez noč se je iz obilice glagolov, ki so bili na mestu sklicevalnih avtomatizmov v Napreju, KRN in v prvih nednevniških letih v SN, za rabo v poročevalstvu ohranilo le nekaj najpogostejših, hkrati pa so se začeli uporabljati novi, izražajoči bistvo poročevalstva kot dejavnosti, temelječe na stvarnem obveščanju o dogodkih in stanjih, ki so človekovemu spoznanju dostopni in za katere se pričakuje, da bodo za naslovnika pomembni, zanimivi.

Ob citatni in manj pogosti *navezovalni sklicevalnosti* se je – hkrati z vedno večjo zavestjo o odgovornosti javnega sporočanja – v poročevalnih besedilih vse pogosteje uporabljala posebna vrsta jezikovnih sredstev, ki je poudarjala *nezanesljivost informacije*, navedene po drugih (tujih) virih. Ob stavčno in besedno izraženem dvomu, kar ni značilno le za poročevalna besedila publicistične zvrsti, ampak tudi za besedila drugih funkcijskih zvrsti, pa tudi za nejavno sporočanje, se je do konca stoletja razvil poročevalski stilem, ki morfemsko, kot *nepovednik*, izraža neuradnost objavljene informacije in je značilnost poročanja o diplomatskih zadevah, kasneje, šele v 20. stoletju, pa je pogost predvsem kot (dolgo preganjani in še danes zaradi nerazumevanja lektorjev popravljeni) poročevalski stilem za nedokazano kaznivo dejanje. Njegov nastanek smo poskušali razložiti kot potrebo po poročanju v naklonu, ki izraža irealnost dogodka, kar smo potrdili tudi z zgledi, ki kažejo razmeroma zgodnje poskuse njegovega oblikovanja, razvojno pa smo ga primerjali tudi s podobno rabo v nemškem poročevalstvu. V njem smo videli anologi vpliv naklonskega glagola *sollen*, ki je z dvema različnima pomenoma (velelno-želelnim in tistim, ki izraža nepotrjenost govornice in trditve) morda vplival na širitev členkovne zveze *naj bi + del. -l*, ki je izražala omiljeni ukaz, željo in namen po uresničitvi dejanja, še na izražanje nezanesljivosti in neuradnosti v poročevalstvu.

Pritisk objektivnega stilo tvornega dejavnika je ob *sklicevalnih avtomatizmih* zgodaj oblikoval in ustalil tudi druge besedne zveze in stavčne vzorce, ki so postajali sestavine vesti. Glede na zahtevo, da se v vest vključujejo le bistvene prvine dogodka, so postopoma iz besedila izginjali odvečni podatki, ki so bili del naslovnikovega splošnega vedenja o dogodkih, izpolnjevala pa so se mesta, potrebna za informacijsko zadostnost vesti, kar je povzročilo, da so se govorni poročevalski vzorci dopolnjevali z bistvenimi podatki, tj. časovno in/ali prostorsko umestitvijo dogodka ter drugimi obveznimi sestavinami, glavnimi podatki, različnimi glede na vrsto dogodka. Postopoma so iz vesti izginjale komentatorske prvine, kar je privedlo do večje razlike med poročevalnimi in presojevalnimi besedili, v prvih ne sme biti razvidna avtorjeva prisotnost, v drugih se kaže v izbiri *aktualiziranih jezikovnih sredstev*.

5.

Pogosto poročanje o dogodkih, katerih “enkratna individualnost” je le v tem, da se spreminjajo njihovi vršilci ali posamezne okoliščine, je oblikovalo *obrazce vesti*, v njihovo ogrodje so se vstavljali ustrezni podatki, ki so njihova leksikalna izpolnitev. Dogodki, kot so smrt, samomor, požari in druge nesreče, so zelo pogosti, prav v pogostnosti pa lahko vidimo objektivni vpliv na oblikovanje obrazcev, ki so bili različni, odvisni od vsebine, ubesedene v vesteh, od konvencije takratnega časa, ki je za zanimive ali pomembne prvine v vesti štela podatke, odvisne od takratnega

družbenega, političnega in kulturnega položaja ter razvoja, in s katerimi je z vključevanjem v vest izpolnjevala naslovnikova pričakovanja, da bo v določeni vrsti vesti dobil določene podatke. Če teh podatkov ni bilo, ker iz objektivnih vzrokov niso bili dostopni ali znani, je moral poročevalec na to izrecno opozoriti, za kar se je izoblikovalo nekaj avtomatizmov, ki so stali na mestu manjkajočega podatka in so opozarjali na to, da informacija ni popolna, vendar ne zaradi poročevalca. Z današnjega stališča so ti obrazci še vedno pomanjkljivi, ker velikokrat ne vsebujejo časovne in prostorske umestitve dogodka, ampak bodisi le eno izmed obeh, seveda pomembnejšo glede na vsebino vesti, bodisi nobene, tako da je do konca stoletja obstajala vrsta "vesti", ki so časovno-prostorski vhod zaznamovale le s krajem in datumom pred besedilom, v njem pa te umestitve ni bilo. Vzrok za to je običaj, ki ga najdemo tudi v nemškem časopisju tistega časa, tj. vključevanje telegramov v dnevnik ne kot prilagojenih poročevalnih besedil, ampak kot telegrame, kar smo poskušali razložiti z dejstvom, da so jim pripisovali velik pomen terda je njihovo vključevanje povečalo imenitnost in konkurenčnost časopisa. Sama iznajdba telegrafa in vključevanje telegramov v poročevalstvo je na eni strani odločilno vplivalo na stil poročevalnih besedil (kratkost, izpusti, odvečni in sami po sebi razumljivi podatki se niso vključevali v besedila), po drugi strani pa je šele njihovo prilagajanje, "razvezovanje" v poročevalna besedila oblikovalo in utrdilo žanrsko samostojnost vesti.

6.

Vključevanje dopisov v poročevalstvo je pomembno tako zaradi širitve stalnih besedilnih vrst in posledično oblikovanja žanrskih posebnosti in značilnosti kot tudi zaradi razmejitve med poročevalnimi in presojevalnimi besedili, ki so vsaka po svoje izbirala lastna jezikovna sredstva v skladu z informativno ali presojevalno vlogo.

Razvoj dopisniške rubrike kaže predvsem v Slovenskem narodu in Slovencu – manj to velja za tržaško Edinost – vse do sredine 90. let tri prevladujoče tipe dopisov, v katerih lahko opazujemo razvijanje stilnih posebnosti obeh vrst poročevalskih besedil.

Prvi tip kaže odvisnost zgodnjega poročevalstva od načina prenašanja informacij in njegovo vpetost v takrat prevladujoči leposlovni stilistični vzorec. Pismo je bilo (ob drugih časopisih) glavni vir poročevalskih besedil, umetnostna funkcijska zvrst pa najrazvitejša ob porajajoči se strokovni in publicistični. Ko dnevni tisk razvija svoje poročevalne rubrike, se v njih oblikujejo ustaljene besedne zveze, odvečni, predvidljivi podatki niso več del besedila, naslovnik jih rekonstruira na podlagi lastnega izkustva. Tudi dopisniki (oz. na podlagi njihovih besedil uredniki) postopoma posnemajo tovrstna poročevalna besedila, tako da objektivno poročajo

o poteku dogodka in pri tem uporabljajo ustaljene avtomatizme, ali tako, da dogodek vrednotijo in zato v besedilo vpletajo tudi aktualizirane besede in besedne zveze. Tako že v začetku devetdesetih let v dopisih ne najdemo več pisemskih značilnosti, kot so ogovor urednika, pisemski zaključki ipd., pa tudi pripovedna tehnika, nastala na podlagi leposlovnega vzorca, se zamenjuje z objektivnim poročanjem, na prvo mesto pogosto vstopa najpomembnejši dogodek, ki ga nadaljevanje dopisa podrobneje razlaga, tako da besedilo pogosto ni več zgrajeno po časovnem zaporedju, ampak je na prvem mestu glede na časovni potek zadnji, vendar poročevalsko najbistvenejši del.

7.

V sodobnem pisnem poročevalstvu so naslovi že na prvi pogled najopaznejša sestavina časopisa, hkrati pa so s svojo strukturo, besedjem in stilnimi značilnostmi eden osrednjih stilotvornih pojavov poročevalskega stila in so zato deležni velike raziskovalne pozornosti.

Predhodniki slovenskih dnevnikov so časopisna besedila (poročevalska in druga) že razvrščali v rubrike, podobno kot tuji časopisi, ki so bili tudi temeljni vir objavljenih poročevalskih besedil. Prav zato lahko *rubrične naslove* obravnavamo kot prvi ustaljeni tip naslova (skupine) poročevalnih besedil.

Zgodovinskorazvojno pa lahko že od Vodnikovih Novic, predvsem pa Bleiweisovih KRN in Levstikovega Napreja, opazujemo težnjo, ki je povezana z novo poročevalsko vlogo besedil v časopisju in njihovim načinom sprejemanja, tj. grafično izpostaviti jezikovne znake, ki bodo poimenovali vsebino poročevalskega besedila zato, da bo bralec lahko po teh izpostavljenih jezikovnih znakih izbral med vedno številnejšimi informacijami. Sprva se je ta težnja kazala zgolj v rubričnih naslovih in grafični poudarjenosti vsebinskih iztočnic (razprti, poudarjeni tisk) posameznih besedil, ki so bile lahko tudi sredi besedila, vendar so se postopoma pomikale na njegov začetek in postale poudarjeni začetek besedila v oklepaju, t. i. *izbesedilni panaslov*, ali pa se je vsebinska iztočnica osamosvojila in tako postala samostojen, grafično izpostavljen naslov, ki je poimenoval vsebino ali informiral o njej, jo vrednotil, pozival bralca k dejanjem ali zbujal radovednost z informativno skopim naslovom in tako pridobival naslovnika za branje.

Slovenski dnevnik v 19. stoletju so v skladu s takratnimi tehnološkimi možnostmi in številom informacij kazali izrazito težnjo po ustaljevanju rubrik, njihovem grafičnem razločevanju in znotraj rubrik oblikovali nestavčna, redkeje stavčna sporočila, ki so napovedovala in se vsebinsko nanašala na posamezna besedila. Tega ne kaže le grafična poudarjenost teh jezikovnih znakov, ampak predvsem njihove strukturne značilnosti; kot je bilo razčlenjeno, prevladujejo naslovi, ki so glede na

vrste stavkov neglagolski enodelni stavki, med temi so najpogostejši samostalniški. Zato lahko predvidevamo, da se je v slovenskem dnevnem tisku hkrati z razvijanjem posameznih poročevalskih besedil (med njimi smo posebno pozornost posvetili le poročevalnim) razvijala tudi težnja, ki je povezana z drugačnim, novim branjem nove vrste besedil, tj. grafično ločeno od besedila izpostaviti najpomembnejše podatke. Ta težnja je razvojno tej grafično izpostavljeni enoti, danes *velikemu naslovu*, dodajala nove podatke, ki so se oblikovali v *naslovje*. Zаметki te širitve se kažejo že v 19. stoletju, ko se je pri daljših besedilih rubrike *Dopisi* pojavil *večdelni podnaslovni sklop*, njegove enote pred vstopom v besedilo naslavljajo posamezne vsebinsko zaključene dele besedila.

8.

Kot je pokazala razčlemba ugotovljenih jezikovnih in stilnih posebnosti v poročevalnih besedilih 19. stoletja, so se prvi poročevalski stilemi, med katerimi jih večina obstaja še danes, pojavili šele v 70. letih, ko je njihov nastanek povzročila nova funkcija, v katero je bil postavljen slovenski knjižni jezik, ter se ustaljevali in razvijali vse do konca stoletja. Zato menim, da je prva trditev, postavljena v uvodu, tj. da je slovenski poročevalski stil vezan na slovenski dnevniški tisk, na podlagi raziskanih in razčlenjenih zgledov potrjena.

Predhodniki slovenskega poročevalstva so v zamekih poročevalnih besedil razvijali in množili izrazne sposobnosti knjižnega jezika, njihova prvotna naloga je bila potreba po "izobraževanju" knjižnega jezika, ki je bila izrecno izpričana tako v Bleiweisovih Novicah kot v Levstikovem Napreju. Novo nastajajoči skupni knjižni jezik je bilo treba najprej poenotiti, za kar ima velike zasluge prav Bleiweis, nato pa množiti njegov besedni zaklad, da bo lahko ustrezal vsem zahtevam razvijajočih se zvrsti. Zato so začetki slovenskega poročevalskega stila vezani na razvoj slovenskega knjižnega jezika, torej ne kot oblikovanje samostojne funkcijske zvrsti (2. teza), iz razvijajočega se izraznega fonda slovenskega knjižnega jezika je poročevalstvo izbiralo in pod vplivom nove vloge ustaljevalo besede in besedne zveze, pa tudi obrazce posameznih vesti; skladienske vzorce knjižnega jezika je avtomatiziralo za različne poročevalske namene, bodisi za sklicevalne avtomatizme (glagol rekanja in mišljenja v glavnem stavku ali odvisnem z veznikom *kot/kakor*) bodisi za opozorila o hkratnosti dogodka in njegovega upovedovanja (*Ko to poročamo, D še traja*) itn.

Oblikovanje slovenskega poročevalstva je torej postavljeno v drugo polovico 19. stoletja (3. teza), ko se je v jeziku tedanjega časopisja začela kazati nova, razvijajoča se funkcija knjižnega jezika, ki je do takrat ta knjižni jezik ni opravljal. Hkrati oziroma z medsebojnim pogojevanjem so se v tem obdobju oblikovale v tem delu razčlenjene jezikovnozvrstne posebnosti slovenskega jezika in nekateri poročevalski

žanri (4. teza). V poročevalnih besedilih so se do konca stoletja razvijala sredstva, zaradi katerih lahko domnevamo, da je slovenski knjižni jezik v novo stoletje vstopil z razvito zavestjo o posebnosti, samostojnosti slovenske publicistične funkcijske zvrsti, ki jo je tvorilo predvsem poročevalstvo, ne pa širša publicistika, ki je bila še predvsem leposlovna (5. teza). Vpliv leposlovja in tradicija javnega govorništva sta dolgo opazna tudi v drugi skupini poročevalskih besedil, v presojevalnih besedilih, predvsem uvodnikih, medtem ko se v komentarjih – kolikor smo jih zajeli v rubrikah s političnim pregledom – že kažejo stilne posebnosti presojevalnih besedil, ki bodo morda kdaj v prihodnje deležne natančne in celovite raziskave.

List 10. **NOVICE** Tetaj XXVI
gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gid. 60 kr., za polleta 1 gid. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gid. 20 kr., za pol leta 2 gid. 20 kr., za četrt leta 1 gid. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 4. marca 1868.

Gospodarske stvari.

velik, in sicer tak, da zadaje mleko ima dvakrat, trikrat, morebiti celo štirikrat več smetane. S tava val!

264. številka.

Trst, v soboto 31. decembra 1898.

Tetaj XXIII.

<p>„Edinost“ Izhaja dvakrat na dan, razen nedelj in razmikov, štiri in zvečer ob 7. uri. O ponedeljkih in po praznikih izhaja ob 9. uri zjutraj.</p> <p>Narodna znaša: Obe letniji na leto gid. 21— Za samo večerno izdaje . . . 12— Za pol leta, četrtletna na mesec razumno. Narodno je plačevati naprej. Na naro- čila brez plačila narodne se uprava ne odra.</p> <p>Na drobno se prodajajo v Trstu zjutraj razne številke po 3. uri, večerna številke po 4. uri; ponedeljske zjutrajje šče- nitke po 8. uri, izven Trsta po 1. uri več.</p>	<h1>EDINOST</h1> <p>(Večerno izdajanje.)</p> <p>GLASILO POLITIČNEGA DRUŠTVA „EDINOST“ ZA PRIMORSKO.</p> <p>Telefon št. 870. 4 nrvč. V oddaji je moč!</p>	<p>Oglasi se računajo po vrstah v penit. Za več- kratno naročila s primerom popustom. Plačila, omenitve in javne zavzete, da- mači oglašil list, se računajo po pogodbi.</p> <p>Vsi dopisi naj se pošiljajo ureditelju. Nefunkcionalni dopisi ne se sprejemajo. Rokopisi ne se vračajo.</p> <p>Narodno, reklamacije in oglase spre- jema upravitelstvo. Narodno in oglobe je glavarica leon Trst.</p> <p>Ureditelstvo in tiskarna se nahajata v ulici Carstia št. 17. Upravitelstvo, od- pravitelstvo in sprejemalje literatur v ulici Malin piscole št. 3, II. nadst.</p>
<p>Izdajatelj in odgovorni urednik Fran Godnik. Lestak koncesij lista „Edinost“. Natisnila tiskarna koncesija lista „Edinost“ v Trstu.</p>		

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemam vsja:
Za celo leto predplača 15 gid., za pol leta 8 gid., za četrt leta 4 gid., za jeden
mesec 1 gid 10 kr.
V administraciji prejemam vsja:
Za celo leto 12 gid., za pol leta 6 gid., za četrt leta 3 gid., za jeden mesec 1 gid.
V Ljubljani na dom pošiljan vsja 1 gid. 50 kr. več na leto.
Poslane številke po 7 kr.

Narodno in omenila (in serate) sprejema upravitelstvo in ekspedicija v
„Kotli. Tiskarni“ Koptarjeve ulice št. 2.
Rokopisi se ne vračajo, nefunkcionalna pisma ne sprejemajo.
Vredništvo je v Benetškik ulicah št. 7, I, 11.
Izhaja vsak dan, izvenmi nedelje in praznike, ob pol 8. uri popoldne.

Vredništva telefon-štev. 74.

Navedena in uporabljena literatura

- Jakob **ALEŠOVEC** (1879): *Ljubljanske slike*. Podoba ljubljanskega sveta pod drobnogledom. Popravljen ponatis iz "Slovenca". Ljubljana: Jak. Alešovec.
- Smilja **AMON** (1988a): Smeri razvoja slovenskega novinarstva (II. faza). Raziskovalno poročilo o delu za leto 1988. Ljubljana: Raziskovalni inštitut FSPN.
- Smilja **AMON** (1988b): Nemško časopisje na Slovenskem. V: *Teorija in praksa* 9–10, str. 329–1333.
- Anton **BAJEC** (1951): *Rast slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: Novinarsko društvo Slovenije.
- J. V. **BEČKA** (1973): *Jazyk a styl novin. Knihovnička Novináře*, zvetek 3. Praga: Novinař.
- France **BEZLAJ** (1976): *Etimološki slovar slovenskega jezika*. I. knjiga A–J. Ljubljana, SAZU.
- France **BERNIK** (1964): Sto let kulturnega poslanstva. V: *Slovenska matica* 1864–1964. Zbornik razprav in člankov, ur. France Bernik. Str. 11–32. Ljubljana: Slovenska matica.
- Marja **BEŠTER** (1992): *Izrazila slovenske politične propagande*. Ljubljana: Filozofska fakulteta. Doktorska disertacija.
- BIBLIOGRAPHIE linguistique* (1932–1992). Cambridge: W. Heffer & Sons Ltd.
- Anton **BREZNIK** (1967): *O časnikarski slovenščini*. Življenje besed. Ur. Jakob Šolar. Maribor.
- Anton **BREZNIK** (1982): *Jezikoslovne razprave*. Ur. Jože Toporišič. Ljubljana: Slovenska matica.
- Klaus **BRINKER** (²1988, ¹1985): *Linguistische Textanalyse*. Eine Einführung in Grundbegriffe und Methoden. Grundlage der Germanistik 29. Berlin: Schmidt.
- Zmago **BUFON** (1964): Biologija. V: *Slovenska matica* 1864–1964. Zbornik razprav in člankov, str. 334–379. Ur. France Bernik. Ljubljana: Slovenska matica.
- Zmago **BUFON** (1971): Naravoslovje v slovenskem narodnem prebujanju. V: *Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike 1*, str. 15–60. Ljubljana: Slovenska matica.
- Zmago **BUFON** (1974): Naravoslovje v slovenskem narodnem prebujanju II. Začetki slovenskega meščanstva v industrijski družbi. V: *Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike 2*, str. 117–163. Ljubljana: Slovenska matica.
- Stanko **BUNC** (1937): O slovenskem novinarskem jeziku. V: *Življenje in svet*, knj. 22, št. 11, str. 162–167.
- Harald **BURGER** (²1990, ¹1982): *Sprache der Massenmedien*. Sammlung Göschen 2225. Berlin, New York: Walter de Gruyter.
- Klára **BUZÁSSYOVÁ** (1986): Tendencia k intelektualizácii a niektoré sémantické a štylistické prostriedky jej uplatňovania. V: *Textika a štylistika*, str. 135–142. Bratislava.
- Jan **CHLOUPEK** (1978a): Dialektika stálého a proměnného v publicistickém styku. V: *Slovo a slovesnost*, št. 3–4, str. 317–320.
- Jan **CHLOUPEK** (1978b): Publicistický styl jako pole jazykového vývoje. V: *ČS přednášky pro VIII. mezinrodní sjezd slavistů v Záhřebu*. Praga: Academia.
- Jan **CHLOUPEK** (1986): *Dichotomie spisovnosti a naspisovnosti*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně.

- Jan **CHLOUPEK** in M. Čechová, M. Krčmová, E. Minářová (1990): *Stylistika češtiny*. Praga: SPN.
- Jan **CHLOUPEK** in J. Nekvapil ur. (1993): *Studies in Functional Stylistics*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Matej **CIGALE** (1860): *Deutsch-slowenisches Wörterbuch*, I-II. Ljubljana: Anton Alois Wolf.
- James **CURRAN** in J. SEATON (1988, 1981): *Power without Responsibility*. The press and broadcasting in Britain. London, New York: Routledge.
- Lavo **ČERMELJ** (1964): Fizika, astronomija, matematika. V: *Slovenska matica 1864–1964*. Zbornik razprav in člankov, str. 271–275, 283–306. Ur. France Bernik. Ljubljana: Slovenska matica.
- Doris **DEBENJAK** (1994): *Veliki nemško-slovenski slovar*. Elektronski zapis. Ljubljana: DZS.
- Emil **DOVIFAT** (1967): *Zeitungswissenschaft I, II*. Berlin: Walter de Gruyter & CO.
- Emil **DOVIFAT** (1969): *Handbuch der Publizistik I, II, III*. Berlin: Walter de Gruyter & CO.
- Oswald **DUCROT** (1988): *Izrekanje in izrečeno*. Studia Humanitatis. Ljubljana: ŠKUC Filozofska fakulteta.
- Jože **DUHOVNIK** (1964): *Mineralogija in geologija*. V: Slovenska matica 1864–1964. Zbornik razprav in člankov, str. 276–286. Ur. France Bernik. Ljubljana: Slovenska matica.
- Janez **DULAR** (1971–72): O slovenskem časnikarskem jeziku. *JiS* 5, str. 53–69.
- Janez **DULAR** (1974a): Zvrstnost slovenskega publicističnega jezika. V: *Zbornik X. Seminarja SJLK*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, str. 41–52.
- Janez **DULAR** (1974b): *Publicistični jezik v prepletu jezikovnih zvrsti in jezikovnih različic*. Ljubljana, magistrska naloga.
- Janez **DULAR** (1975a): *Slavizacija v oblikosloju in skladnji slovenskih publicističnih besedil v drugi polovici XIX. stoletja*. V: Zbornik XI. Seminarja SJLK. Ljubljana: Filozofska fakulteta, str. 27–35.
- Janez **DULAR** (1975b): Zvrstna pripadnost prvin v publicističnih besedilih V: *Slavistična revija* 23, str. 197–221.
- Janez **DULAR** (1979): O jeziku prvega slovenskega časnika. V: *Obdobje razsvetljenstva v slovenskem jeziku, književnosti in literaturi*. Obdobja 1. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, str. 183–193.
- Janez **DULAR** in Rafka Kirn, Marija Kolar, Breda Pogorelec (1986): *Slovenski jezik II*. Razvoj slovenskega knjižnega jezika, str. 5–41. Maribor: Obzorja.
- Dieter **FISCHER** (1983): Von Börne bis Kraus: Auseinandersetzungen um die Zeitung und ihre Sprache. V: *Publizistik* 1983, št. 4., str. 525–546.
- Walter **FOX** (1993): *Writing the news: a guide for print journalism*. 2. izdaja. Ames: Iowa University Press.
- Roger **FOWLER** (1991): *Language in the News: Discourse and Ideology in the Press*. London: Routledge.
- H. P. **GRICE** (1975): Logic and conversation. V: *Syntax and Semantics 3: Speech Acts*. New York: P. Cole and J. Morgan; Academic Press; str. 41–58.
- Ulrike **HAB-ZUMKER** (1998): »Wie glaubwürdige Nachrichten versichert haben«. Formulierungstraditionen in Zeitungsnachrichten des 17. bis 20. Jahrhunderts. Tübingen: Gunter Narr Verlag.

- Gerhard **HELBIG** (1988): *Deutsche Grammatik*. Leipzig: VEB Verlag Enzyklopädie.
- Tatjana **HOJAN** (1983): *Razstava učbenikov za pouk slovenskega jezika do leta 1918*. Ljubljana: Slovenski šolski muzej.
- Josip **HORVAT** (1962): *Povjest novinstva Hrvatske 1771–1939*. Zagreb: Stvarnost.
- Marjeta **HUMAR** (2000): Besedilne in jezikovne značilnosti reklamnih besedil. V: *Kultura, identiteta in jezik v procesih evropskih integracij*. Ur. I. Štrukelj. Ljubljana: Društvo za uporabno jezikoslovje, str. 315–336.
- Sonja **HUDEJ** (1994): *Šolske ure besediloslovja*. Ljubljana: Zavod R Slovenije za šolstvo in šport.
- ILUSTRIRANA zgodovina Slovencev** (1999). Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Franc **JAKOPIN** (1982): K vprašanju slavizmov v slovenskem knjižnem jeziku. V: *Obdobje realizma v SJLK*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, str. 337–347.
- Anton **JANEŽIČ** (1850): *Popolni ročni slovar slovenskega in nemškega jezika*. Nemško-slovenski del. Celovec: V založbi J. Sigmundove knjigarnice.
- Anton **JANEŽIČ** (1851): *Popolni ročni slovar slovenskega in nemškega jezika*. Slovensko-nemški del. Celovec: V založbi J. Sigmundove knjigarnice.
- Anton **JANEŽIČ** (1854): *Slovenska slovnica s kratkim pregledom slovenskega slovstva ter z malim cirilskim in glagoliškim berilom za Slovence*. Celovec: založil Eduard Liegel.
- Anton **JANEŽIČ** (1864): *Slovenska slovnica za domačo in šolsko rabo*. Tretji, popravljen natis. Celovec, v založbi E. Lieglove knjigarnice.
- Anton **JANEŽIČ** (1867): *Deutsch-slowenisches Wörterbuch für Schule und Haus*. Klagenfurt: Liegels Buchhandlung.
- Anton **JANEŽIČ** (1874): *Slovensko-nemški slovar*. Popravlil in pomnožil Julij pl. Kleinmayr. Celovec.
- A. **JEDLIČKA**, V. Formánková, M. Rejmánková (1970): *Základy české stylistiky*. Praga.
- Janez **JESENKO** (1884): *Časnikarstvo in naši časniki*. Spisal Stat nominis umbra. V Ljubljani.
- Josip **JURČIČ** (1925): *Josipa Jurčiča zbrani spisi*. IV. zvezek. Ur. Ivan Prijatelj. Ljubljana: Tiskovna zadruga.
- Josip **JURČIČ** (1953): *Zbrano delo*. Šesta knjiga. Ur. Mirko Rupel. Ljubljana: DZS.
- Josip **JURČIČ** (2¹⁹⁶⁵): *Zbrano delo*. Tretja knjiga. Ur. Mirko Rupel. Ljubljana: DZS.
- Monika **KALIN GOLOB** (1996): *Jezikovna kultura in jezikovni kottički*. Ljubljana: Jutro.
- Monika **KALIN GOLOB** (1998): *Jezikovno-stilni razvoj v slovenskih poročevalnih besedilih do začetka 20. stoletja*. Ljubljana, doktorska disertacija.
- Monika **KALIN GOLOB** (2000): Interpretativna funkcija kot merilo izbire jezikovnih sredstev v uvodnikih Slovenskega naroda. *Slavistična revija* 4, 363–378.
- France **KIDRIČ** (1932): *Zgodovina slovenskega slovstva*. Ljubljana: Slovenska matica .
- Matjaž **KMECL** (1983): *Mala literarna teorija*. Ljubljana: Zavod SR Slovenije za šolstvo.
- Tomo **KOROŠEC** (1968): O mestu novinarskega stila v publicistiki. V: *Gospodarski vestnik št. 37*, Slovenščina v gospodarstvu, str. 4.
- Tomo **KOROŠEC** (1976): *Poglavja iz strukturalne analize slovenskega časopisnega stila*. Ljubljana, doktorska disertacija.

- Tomo **KOROŠEC** (1977): K tipologiji časopisnih naslovov. V: *Slavistična revija* št. 1, 21–54.
- Tomo **KOROŠEC** (1981): O Levstikovem publicističnem jeziku v *Napreju*. V: *Slavistična revija* št. 4, str. 351–371.
- Tomo **KOROŠEC** (1983): En zgled za funkcijskozvrstno razslojenost v slovenskem jeziku. V: *Zbornik XIX. Seminarja SJLK*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Tomo **KOROŠEC** (1987): Zastrti časopisni naslovi. V: *JiS*, št. 5, str. 137–142.
- Tomo **KOROŠEC** (1994): O stilu in stilistiki slovenskega poročevalstva. V: *Zbornik predavanj SSJLK*, str. 287–297. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Tomo **KOROŠEC** (1996): Slovenski vojaški jezik: izročilo in spremembe. V: *Jezik in čas*. Zbornik, ur. Ada Vidovič Muha; str. 211–232. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Tomo **KOROŠEC** (1998): *Stilistika slovenskega poročevalstva*. Ljubljana: Kmečki glas.
- Tomo **KOROŠEC** (1998b): *Slovenski vojaški jezik*. Ljubljana: FDV.
- Manca **KOŠIR** (1981): Brez nje ne bi bilo novinarstva: novica. *Novinarske zvrsti 1*. V: *Mentor* 1, str. 14–17.
- Manca **KOŠIR** (1988): *Nastavki za teorijo novinarskih vrst*. Ljubljana: DZS.
- Martina **KRIŽAJ ORTAR** (1996): Spremembe v publicističnem poročanju o prvotnih govornih dogodkih v Sloveniji med 1945 in 1996. V: *Jezik in čas*. Zbornik, ur. Ada Vidovič Muha; str. 157–173. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- D. L. **LEMANIEU** (1988): *A Culture for Democracy. Mass Communication and the Cultivated Mind in Britain Between the Wars*. London: Clarendon Press.
- Fran **LEVSTIK** (1954): *Zbrano delo*. Čerta knjiga. Pripovedni in satirični spisi, mladinski spisi, prevodi. Ur. Anton Slodnjak. Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev. Ljubljana: DZS.
- Fran **LEVSTIK** (1956, 1858): Napake slovenskega pisanja. V: *Zbrano delo* 6. Ur. Anton Slodnjak. Ljubljana: Državna založba.
- Heinz-Helmut **LÜGER** (1995): *Pressesprache*. 2., neu bearbeitete Auflage. Germanistische Arbeitshefte 28. Tübingen: Niemeyer.
- Jozef **MISTRÍK** (1975): *Žánre vecnej literatúry*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľ'stvo.
- Jozef **MISTRÍK** (1985): *Štylistika*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľ'stvo.
- Nanika **MUSTER – ČENČUR** (1987): *Nemška slovnica po naše*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- France **NOVAK** (1980): *Poslovni in uradovalni jezik*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
- France **NOVAK** (1982): Terminologija v Slovenskem glasniku. V: *Obdobje realizma v SJKK*, str. 419–427.
- NOVINARSKA stilistika** (1979). Gl. ur. M. Srdić. Beograd: Savremena knjiga.
- Črtomir **NUČIČ** (1964): Kemija. V: *Slovenska matica 1864–1964*. Zbornik razprav in člankov, ur. France Bernik. Str. 307–333. Ljubljana: Slovenska matica.
- Anton **OCVIRK** (1978). *Literarni leksikon*. Prvi zvezek. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Barbara **OCZKOWA** (1982): Jezikoslovni nazor v Levstikovih Napakah slovenskega pisanja. V: *Obdobje realizma v SJKK*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 349–359.
- Martina **OROŽEN** (1996): *Oblikovanje enotnega slovenskega knjižnega jezika v 19. stoletju*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

- France **OSTANEK** (1964): Šolske knjige. V: *Slovenska matica 1864–1964*. Zbornik razprav in člankov, ur. France Bernik. Str. 399–429. Ljubljana: Slovenska matica.
- Anton **PERAT** (1999): *Dr. Franc Močnik – Prispevek k bibliografiji*. Maribor: Pedagoška fakulteta Maribor.
- Maks **PLETERŠNIK** (1894/95): *Slovensko-nemški slovar*. I–II. Ljubljana: Knezoškofijstvo.
- Breda **POGORELEC** (1974): Razvoj funkcijskih zvrsti slovenskega jezika. V: *Zbornik Seminarja SJLK*, Dodatek. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Breda **POGORELEC** (1981): Ustalitev pisne in knjižne norme slovenskega knjižnega jezika v 19. stoletju. Teze. V: *Zbornik XVII. Seminarja SJLK*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, str. 113–116.
- Ivan **PRIJATELJ** (1935): *Duševni profili slovenskih preporoditeljev*. Ljubljana.
- Ivan **PRIJATELJ** (1955–1961): *Slovenska kulturnopolitična in slovstvena zgodovina 1848–1895*. Knjige I–V. Ur. Anton Ocvirk. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- PUBLIZISTIK** (1971). *Das Fischerlexikon*. Ur. E. Noelle-Neumann, W. Schulz. Frankfurt: Fischer Taschenbuch Verlag.
- SLOVAR** slovenskega knjižnega jezika. Elektronska izdaja. SAZU: Inštitut Frana Ramovša. Ljubljana: DZS.
- SLOVENSKI** narod (SN 1893): Jubilejna številka ob 25-letnici izhajanja. Ljubljana, 1. 4. 1893.
- Franc **SIMONIČ** (1905): *Slovenska bibliografija*. I. del: Knjige 1550–1900. Ljubljana: Slovenska matica.
- Dušan **SLAVKOVIČ** (1997): Vest. *Leksikon novinarstva*, str. 349–351. Beograd: Savremena administracija.
- Marko **SNOJ** (1997): *Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Alexandr **STICH** (1974a): Problematika publicističnega funkcionalnega stila a jeho konfrotičního studia v rámci slovanských jazuků. V: *Stylistické studie I*. Praga: UJČ, str. 33–54.
- Alexandr **STICH** (1974b): K textové výstavbě publicistických projevů. V: *Stylistické studie I*. Praga: UJČ, str. 55–94.
- Stane **SUHADOLNIK** (1981): Breznikove raziskave morfoloških vprašanj slovenskega knjižnega jezika iz druge polovice 19. stoletja. V: *Zbornik XVII. Seminarja SJLK*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 143–162.
- Janko **ŠLEBINGER** (1937): *Slovenski časniki in časopisi*. Bibliografski pregled 1797–1936. Razstava slovenskega novinarstva v Ljubljani.
- Bogo **TEPLY** (1968): Politične razmere pri Slovencih v 60. letih preteklega stoletja. V: *Ob stoletnici ustanovitve "Slovenskega Naroda" 1868–1968*, str. 33–50. Maribor: Društvo novinarjev Slovenije.
- Jože **TOPORIŠIČ** (¹1965, ³1971): *Slovenski knjižni jezik 1*. Maribor: Založba Obzorja.
- Jože **TOPORIŠIČ** (³1974, ¹1967): *Slovenski knjižni jezik 3*. Maribor: Založba Obzorja.
- Jože **TOPORIŠIČ** (1982): *Nova slovenska skladnja*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Jože **TOPORIŠIČ** (1991): *Družbenost slovenskega jezika*. Sociolingvistična razpravljanja. Ljubljana: DZS.
- Jože **TOPORIŠIČ** (1992): *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

- Jože **TOPORIŠIČ** (1993): Pojmovanje in izrazje slovenskega besediloslovja. V: *Zbornik XXIX. SJLK*, str. 5–14.
- Jože **TOPORIŠIČ** (⁴1997, ¹1994): *Slovenski jezik in sporočanje 1*. Maribor: Založba Obzorja.
- Jože **TOPORIŠIČ** (1996a): Janežičeva Slovenska slovnica 1854. V: *Slavistična revija št. 3*, str. 307–316.
- Jože **TOPORIŠIČ** (1996b): *Slovenski jezik in sporočanje 2*. Maribor: Založba Obzorja.
- Jože **TOPORIŠIČ** (⁴2000, ²1984, ¹1976): *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.
- Silva **TRDINA** (1977). *Besedna umetnost II*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Boris **URBANČIČ** (³1987, 1972): *O jezikovni kulturi*. Ljubljana: Delavska enotnost.
- Fran **VATOVEC** (1939): *140 let slovenske žurnalistike*. Maribor: samozaložba.
- Fran **VATOVEC** (1961): *Slovenski časnik 1557–1843*. Maribor: Založba Obzorja.
- Fran **VATOVEC** (1967): *Razvoj jugoslovanskega novinarstva I: Razvoj slovenskega novinarstva*. Ljubljana: Visoka šola za politične vede.
- Fran **VATOVEC** (1968): Ob zibelki Slovenskega naroda pred 100 leti. V: *Ob stoletnici ustanovitve "Slovenskega Naroda" 1868–1968*, str. 5–32. Maribor: Društvo novinarjev Slovenije.
- Fran **VATOVEC** (1969): *Slovenska in jugoslovanska časniška beseda*. Trst: Založništvo tržaškega tiska.
- Ada **VIDOVIČ MUHA** (1993): Breznikov jezikoslovni nazor v njegovi razpravi o besednem redu. *Slavistična revija 4/1994*, 497–507.
- Ada **VIDOVIČ MUHA** (1994a): Strukturalistične prvine v slovenskem jezikoslovju prve polovice dvajsetega stoletja. *Individualni in generacijski ustvarjalni ritmi v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, str. 103–114.
- Ada **VIDOVIČ MUHA** (1994b): O izvoru in delovanju jezika ali teorija sintagme v delih R. F. Mikuša. *Slavistična revija* str. 2–3, 229–248.
- Ada **VIDOVIČ MUHA** (1996a): Razvojne prvine normativnosti slovenskega knjižnega jezika. *Jezik in čas*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, str. 15–40.
- Ada **VIDOVIČ MUHA** (1996b): Tvorno razmerje med slovenskim in češkim jezikoslovjem 20. stoletja. *Zbornik predavanj XXXII. seminarja SJLK*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, str. 77–85.
- WAHRIG** *Deutsches Wörterbuch* (1987). München: Mosaik.
- Raymond **WILLIAMS** (1992, ¹1961): *The Long Revolution*. London: The Hogarth Press.
- ZGODOVINA Slovencev** (1979). Ljubljana: Cankarjeva založba.

Priloga 1

Pregled izhajanja strokovnih besedil*

1. 1781 M. Pohlin, Bukvice za rajtengo
2. 1782 A. Makovic, Antona Makovica, rezvudnoste, ranozelnoste inu všegarstva, Lj. (R. I. Steidele)¹¹⁹
3. 1782 T. Linhart, Bukve od kug inu goveje živine
4. 1784 J. I. Fanton de Brunn, Bukvice od svinskih bolezní za kmeteske ludi, Lj. (G. J. Wolstein)
5. 1788 A. Makovic, Podvučenje za babice, iz nemškiga na kranjski jezik prestavlene, Lj.
6. 1789 M. Pohlin, Kmetam sa potrebo inu pomozh, Dunaj (R. Z. Becker)
7. 1792 J. Goličnik, Popolnoma podvučenje za vse čebelarje
8. 1792 J. I. Fanton de Brunn, Bukve od kug inu bolezni goveje živine, tih ovac inu svin, Lj. (G. J. Wolstein)
9. 1792 Te bukve od teh pomori inu bolesni te govedine, teh ouc inu teh suin za prebivauce na deželi, Celovec
10. 1799 V. Vodnik, Kuharske bukve, Lj.
11. 1817 U. Jarnik, Sadje-Reja, Celovec (iz nem.)
12. 1818 V. Vodnik, Babištvo ali porodničarski vuk za babice, Lj. (J. Matošek)
13. 1821 J. P. Jevšenak, Bukve za pomoč, inu prid kmetam potrebne ukupzložene za Slovence
14. 1825 P. Danjko, Vu sili pomoč na življenja rešenje zadušenih, vtopljenih, zmerznjenih, obešenih, zadavljenih, ojadjenih ino od bliska pobitih
15. 1828 J. N. Rohlwes, Podvučenje, kako se lahko per svinjah pomaga, da ne bojo v bolesni poginvale, katera se pireč ohenj, šenj ali jeterni - ino vranični prisad imenuje, Celovec
16. 1830 Podučenje za gosposke, da napravijo perpravne dela k' cenovanju zemelskih perhodov, Lj.
17. 1830-34 F. Pirc, Kranjski Vertnar, ali podučenje v' kratkim veliko sadnih dreves zarediti, jih s' ceplenjam požlahniti, in lepe verte k' velikim pridu zasaditi, Lj.
18. 1831 P. Danjko, Čelarstvo ali celo novi, kratki popun navuk čelne reje, Gradec
19. 1834 F. Pirc, Podučenje kako se morejo te škodlive gosence končati, Lj.
20. 1840 J. N. Kömm, Bukve od porodne pomoči za porodne pomočnice na kmetih, Gradec
21. 1841 A. Pintar, Kratek poduk sviloprejke ali židne gosence in murve prav in s velikim pridom rediti, Lj.

* Seznam gotovo ni popoln, nastal pa je na podlagi podatkov iz Slovenske bibliografije, Simonič (1905), Zgodovine Slovencev (1976), zbornika ob 100-letnici Slovenske matice (1964), zbornikov za zgodovino naravoslovja in tehnike (1971, 1974), seznama učbenikov Šolskega muzeja in drugih priložnostnih izpisov pri študiju strokovne literature. Navedene so prve izdaje, nato pa le popravljene (predelane) izdaje.

¹¹⁹ V oklepaju je navedeno ime izvirnega pisca, kar pomeni, da je na prvem mestu naveden prevajalec v slovenski jezik.

22. 1843 J. Bleiweis, Bukve sa kmeta, kako se ima per kupovanji, plemenanju, reji in opravljanju konj sploh obnašati ..., Lj.
23. 1843 A. Janša, Popolno podvučenje za vse čebelarje, Lj.
24. 1843 F. Pirc, Podučejne kako se morajo te škodlive gosence končati, Lj.
25. 1844 J. Jonke, Krajnski čbelarčik, to je: kratko podučenje čbele rediti, in z njimi prav ravnati, Lj.
26. 1844 J. Vrtovec, Vinoreja za Slovence
27. 1844 slovenska geometrijska terminologija¹²⁰
28. 1845 A. Krempf, Dogodivščine Štajerske zemle, Gradec
29. 1846 J. Vrtovec, Nekaj kemije (ločbe) kmetovavcam
30. 1846 K. Robida, Zdravo telo nar boljši blago, alj navk zdravje ohraniti, Celovec
31. 1847 J. Vrtovec, Kmetijska kemija, Lj.
32. 1847 Podučenje, kako krompir ali korun gnjilobe obvarvati, in kako z gnjilim krompirjem ravnati, Lj.
33. 1848 O. Caf, Vadba v računjenji
34. 1848 B. Pachner von Eggendorf, Bukve za učenke porodničarstva
35. 1849 K. Robida, Naravoslovje alj fizika, Lj.
36. 1849 M. Cigale, Občedržavljski zakonik
37. 1849 M. Vrtovec, Križanske vojske – poskušnja občinskega zgodopisa za Slovence, Lj.
38. 1850 A. Zamejic, Nove kuharske bukve, ali nauk, nar bolši in nar imenitniši jedila brez posebnih stroškov perpraviti, Lj. (iz nem.)
39. 1851 J. Bleiweis, Nauk murve in svilode rediti in svilo pridelovati, Lj. (F. X. Hlubek)
40. 1851 J. Bleiweis, Nauk zdrave in bolne kopita podkovati in kopitne bolezni ozdravljati, Lj.
41. 1851 S. Rudmaš, Kratko štiloslovje alj navod, kako učence iz glave rajtati učiti, Celovec
42. 1852 P. Hicinger, Popis sveta s kratko povestnico vsih časov in narodov, Lj.
43. 1853 J. Bleiweis, Nauk, kako se pri porodih domače živine ravnati, Lj.
44. 1853 J. Volčič, Žganju slovo!
45. 1853 Občni deržavljski zakonik za vse nemške dežele avstrijskega cesarstva, Dunaj
46. 1854 J. Bleiweis, Gnojščice kmetovavca zlati rudnik, Lj. (A. Wimmer)
47. 1854 J. Zalokar, Umno kmetovanje in gospodarstvo, Lj.
48. 1854 K. Robida, Domači zdravnik v navadnih boleznih človeka poleg Hufelanda, Rusta, Tissota in drugih, Celovec
49. 1854 P. Kozler, Kratek slovenski zemljopis in pregled politične in pravosodne razdelitve ilirskega kraljestva in štajerskega vojvodstva s pridanim slovenskim in nemškim imenikom mest, tergov, krajev itd., Dunaj

¹²⁰ Geometrijska terminologija je izšla v nemškem učbeniku *Lehrbuch der Geometrie zum Gebrauche der Unter-Realschulen*, izdanem na Dunaju. Avtor knjige ni imenovan, prav tako ne avtor slovenskih izrazov, nekaj jih je v rabi še danes (Čermelj 1964, 304). Zvonko Perat navaja kot avtorja dr. Franca Močnika (1999).

50. 1854 P. Musi, Vadba modrega kmetovanja, Dunaj
51. 1855 J. Bleiweis, Nauk klavno živino in meso ogledovati, Ljubljana.
52. 1856 K. Robida, Domače živinozdravstvo v boleznih konj, govedja, ovac, prešičev, koz in psov, ali nauk, kako mora lmetovavec svojo živino rediti, ji streči, jo kermiti in ozdravljati, Celovec (J. N. Rohlwes)
53. 1856 Navod iz glave poštovati z mnogimi vajami in nalogami za I. razred ljudskih šol avstrijskega cesarstva
54. 1856 P. Aleš, Zeveden kmet ali najpotrebniši nauki kmetijstva za nedeljske šole po deželi, Trst
55. 1857 P. Hicinger, Razlaganje zakonskih postav, Lj.
56. 1858 J. Bleiweis, Nauk od reje domače živine, Lj.
57. 1859 M. Cigale, slovensko izrazje za fiziko¹²¹
58. 1860 A. Valenta, Porodoslovje za babice, Lj.
59. 1862 I. Tušek, Najbolj potrebne stvari iz botanične terminologije¹²²
60. 1862 M. Peternel, Imena, znamenje in lastnosti kemiskih elementov
61. 1862 S. Strupi, Nauk za spoznanje in ozdravljanje notranjih bolezin, Lj.
62. 1863 M. Vrtovec, Občna povestnica ali zgodovina celega sveta, Lj.
63. 1864 F. Erjavec, Živalstvo, Celovec (A. Pokorny)
64. 1864 I. Tušek, Rastlinstvo, Celovec (A. Pokorny)
65. 1864 M. Prelog, Makrobiotika ali nauki, po katerih se more človeško življenje zdravo ohraniti ali podaljšati
66. 1864 P. Kozler, Zemljovid Slovenske dežele in pokrajin, Dunaj
67. 1865 J. Bleiweis, Nauk klavno živino in meso ogledovati, Lj.
68. 1865 J. Jesenko, Zemljepisna začetnica za gimnazije in realke, Gorica
69. 1866 E. Pour, Pridelovanje sladkorne pese, Lj. (sinova Tschinkeln)
70. 1866 F. Jančar, Mladi vincar. Vinorejcem v poduk
71. 1866 J. Bleiweis, Kako fotografi delajo podobe
72. 1866 J. Trdina, Zgodovina slovenskega naroda, Lj.
73. 1867 J. Macun, Potresi in ognjeniki
74. 1867 D. F. Ripšl, Sadjereja, Lj.
75. 1867 F. Erjavec, Rudninoslovje ali mineralogija za niže gimnazije in reake (S. Fellöcker)
76. 1867 F. Jančar, Umni vinorejec, Lj.
77. 1867 F. Levstik, Oblast in opravki, ktere imajo po občinskem zakonu občine in župani z občinskimi odborniki vred, Lj. (A. Globočnik)
78. 1867 I. Tušek, Štirje letni časi, Lj.

¹²¹ V Brnu je tega leta izšel učbenik F. J. Piska Lehrbuch der Physik für Unterrealschulen, slovensko terminologijo v nemškem besedilu je prispeval Matej Cigale (Čermelj 1964, 285).

¹²² Bufon (1964, 337) opozarja, da so tu navedeni izrazi, z redkimi izjemami, v rabi še danes.

79. 1867 O sladkorni (cukreni) pesi, Lj. (sinova Tschinkeln)
80. 1867 Osnovne državljenske pravice, razglašene s postavo od 21. decembra 1867, Lj.
81. 1868 Poduk, kako se dela žganje vsake baže, mrzlo in gorko in brez posebnih naprav (aparator), Lj.
82. 1868–73 F. Erjavec, Domače in tuje živali v podobah, Lj.
83. 1869 A. Babo, Kmetijske table, Dunaj
84. 1869 F. Levstik, Nauk o telovadbi (V. Koloreto)
85. 1869 I. Tomšič, Prirodoslovje v podobah, Lj.
86. 1869 I. Tušek, Fizika (1. snopič prevoda Schödlerjeve Knjige prirode), Lj.
87. 1869 M. Močnik, Zemljepisna začetnica, Lj.
88. 1869 M. Scheyer, Kako se seje seme (borštnih) dreves?
89. 1869 M. Scheyer, Navod, kako naj ravnajo posamesni kmetje in cele soseske z gozdom, Lj.
90. 1869-75 K. L. F. Schödler, Knjiga prirode I-IV, Lj.
91. 1870 I. Tomšič, Poljedelstvo s posebnim ozirom na domače pridelke, Celovec
92. 1870 V. Ogrinc, Astronomija, Kemija (2. snopič prevoda Schödlerjeve Knjige prirode), Lj.
93. 1870 V. Schleicher, Živali kmetijstvu in gozdarstvu koristne, s posebnim ozirom na zatiranje škodljivega mrčesa, Lj.
94. 1871 F. Govekar, Prirodopisje za ljudske šole, Praga
95. 1871 F. Orožen, Metodika zemljepisnega pouka, Lj.
96. 1871 J. Bleiweis, Nauk o umni živinoreji, Lj.
97. 1871 J. Sernek, Nauk o gospodinjstvu, Lj.
98. 1871 J. Sumper, Slovenski bučelarček, Lj.
99. 1871 J. Zajec, Mineralogija in geognozija
100. 1871 M. Samec, Spektralna analiza; Črtica o vplivu podnebja na človeški organizem in razvitje njegovih bolezni
101. 1871-78 I. Tomšič, računice za slovenske ljudske šole (1.-5.), Dunaj (F. Močnik)
102. 1871-81 J. Jesenko, Občna zgodovina za niže razrede srednjih šol, Lj.
103. 1872 A. Komel, Poljna služba, raztreseni red, nova puška in slovensko-nemški in nemško slovenski slovarček, Celovec
104. 1872 F. Erjavec, Prirodopis živalstva, Lj. (A. Pokorny)
105. 1872 F. Stegnar, Popis majhnega telurija, priprava za pojasnenje zemljinega sukanja z luno okoli sonca ter drugih prikazni na teh nebni truplih in kratek navod, kako je rabiti to učno sredstvo pri nauku, Idrija
106. 1872 I. Lapajne, Geometrija ali merstvo. Za slovenske ljudske šole, Lj.
107. 1872 I. Tušek, Prirodopis rastlinstva s podobami, Lj.
108. 1872 J. Godina-Verdelski, Kratek pregled vesoljnega sveta sploh in posebno naše zemlje, Trst
109. 1872 J. Godina-Verdelski, Opis in zgodovina Tersta in njegove okolice, Trst
110. 1872 F. Govekar, Umni živinorejec, Celovec

111. 1872 J. Zelen, Zboljšanje gospodarstva na planinah, Lj. (A. Trientl)
112. 1872 J. Zima, Telovadba v ljudske šoli, Lj.
113. 1872 L. Lavtar, prva slovenska razprava o vezanju atomov¹²³
114. 1872-73 S. Šubic, Mehanična teorija o toploti, Zagreb
115. 1873 J. Kundart, Anatomske tabele za nagledni pouk v ljudskih in srednjih šolah, Dunaj
116. 1873 A. Komel, Bojna služba, raztreseno vojevanje, nova puška in slovensko-nemški in nemško slovenski slovarček, Celovec
117. 1873 A. Žnidarčič, Ključ za poštevanje, razčrtivanje i metrično mero, Gorica
118. 1873 I. Tušek, Botanika z 240 podobami (4. snopič prevoda Schödlerjeve Knjige prirode), Lj.
119. 1873 J. Jesenko, Občni zemljepis, Lj.
120. 1873 J. Kregan, Vesoljnoznanstvo, Gorica
121. 1873 J. Vošnjak, Umno kletarstvo, Celovec
122. 1873-80 A. Komel, Službovnik nemško-slovenski za cesarsko kraljevo vojsko po prašanjih in odgovorih, Celovec
123. 1874 A. Komel, Kratek poduk o zemlješču c. k. slovenskim vojakom v poduk, Celovec
124. 1874 A. Komel, Nova puška, Celovec
125. 1874 F. Levstik, Dejanski nauki o kopitnem podkovstvu s podobami, Lj. (M. William)
126. 1874 F. Močnik, Nova avstrijska mera in vaga, Dunaj
127. 1874 G. Somer, Mali računar za 1. razred ali oddelek ljudskih šol, Celovec
128. 1874 I. Lapanje, Pripovedi iz zgodovine Štajerske, Gradec (Fr. Kronos)
129. 1874 J. Jesenko, Prirodoznanski zemljepis, Lj.
130. 1874 J. Krsnik, Zgodovina avstrijsko-ogrske monarhije za srednje šole in učiteljska izobraževališča, Lj.
131. 1874 J. Volčič, Navod si zdravje uterditi in življenje podaljšati
132. 1874 M. Verovec, Zvedoslovje
133. 1874 Navod o pridelovanji sladkorne pese in cikorijske korenine, Lj. (sinova Tschinkel)
134. 1874 S. Šubic, Dinamična teorija o plinih, Zagreb
135. 1874-88 J. Stare, Občna zgodovina za slovensko ljudstvo, Celovec
136. 1875 A. Žnidarčič, Nauk o desetnih (decimalnih) razlomkih in njih upotrebljanje pri računih z metrično mero in vago, Lj.
137. 1875 I. Lapajne, Mala fizika za narodne in ljudske šole v pogovorih, Gradec (E. Netoliczka)
138. 1875 I. Lapajne, Mali prirodopis s podobami za narodne ali ljudske šole, Brno (E. Netoliczka)
139. 1875 I. Tušek, Botanika, Lj.
140. 1875 S. Šubic, Telegrafija, zgodovina njena in današnji njen stan, Lj.
141. 1875-77 F. Povše, Umni kmetovalec ali splošni poduk, kako obdelovati in zboljšati polje, travnike, vrtove in gozde, Celovec

¹²³ L. L.: Vse prikazni v naravi so nasledek ene same priproste stvari z eno samo bitstveno močjo (s privlačnostjo) (Nučič 1964, 316).

142. 1876 A. Piskar, Navod za pridelovanje lanu in prediva po Belgijskem načinu, Lj.
143. 1876 A. Urbas, Magnetizem, elektrika, toplota in svetloba, Lj.
144. 1876 I. Lapajne, Fizika in kemija za višje razrede ljudskih šol in za meščanske šole, Dunaj (A. Decker)
145. 1876 I. Lapajne, Občna zgodovina za višje razrede narodnih in meščanskih šol, Mb. (E. Netoliczka)
146. 1876 J. Jesenko, Mali občni zemljepis, Gorica
147. 1876 I. Salzer, Kratek popis smrekovega lobadarja, Lj.
148. 1876 M. Samec, Možgani
149. 1876 M. Samec, Kanibalizem
150. 1878 A. Bezenšek, Nauk o stenografiji, Zagreb
151. 1878 F. Kuralt, Umni sadjerejec, Celovec
152. 1878 I. Lapajne, Domovinoslovje. Za ljudske šole, Mb.
153. 1878 K. Bleiweis, Blaznice (norišnice), kakoršne morajo biti in kaj je njih namen, Lj.
154. 1879 A. Komel, Garnizonska i stražna služba slovensko-nemška cesarskim in kraljevskim vojakom v poduk, Celovec
155. 1879 L. Lavtar, Občna aritmetika za učiteljišča, Lj.
156. 1879 P. Kozler, Navod, kako naj se napravljajo vodnjaki in kapnice, in pouk, kako naj se nabira, hrani in čisti pitna voda, Lj.
157. 1880 F. Erjavec, Naše škodljive živali v podobi in besedi, Celovec
158. 1880 F. Levstik, Nauk slovenskim županom, kako jim je delati, kadar opravljajo domačega in izročena področja dolžnosti, Lj. (A. Globočnik)
159. 1880 I. Šubic, Fotografija¹²⁴
160. 1880 J. Žnidaršič, Oko in vid, Lj.
161. 1880 M. Cigale, Znanstvena terminologija s posebnim ozirom na srednja učilišča, Lj.
162. 1880 M. Samec, Vpliv vpijanljivih pijač na posamezni človeški organizem in na človeško društvo v obče, Lj.
163. 1880 Poučilo o vzrokih, znamenjih in o preteku nalazljivih kužnih živinskih bolezni vštevi govejo kugo, Lj.
164. 1881 F. Erjavec, Somatologija ali nauk o človeškem telesu, Lj. (J. N. Woldřich)
165. 1881 H. Goethe, Trtna uš, Gradec
166. 1881 J. pl. Kleinmayr, Zgodovina slovenskega slovstva, Celovec
167. 1881 L. Lavtar, Geometrija za učiteljišča, Lj.
168. 1882 F. Erjavec, Somatologija; Prirodopis živalstva
169. 1882 I. Bolle, Kratek navod kao razumno izrejtí sviloprejke, Gorica

¹²⁴ Razprava istega avtorja z istim naslovom je izšla tudi l. 1889 in ima značaj aplicirane znanstvene publikacije, v uvodu Šubič navaja seznam uporabljenega strokovnega gradiva (16 del in 3 revije) (Nučič 1964, 327).

170. 1882 I. Bolle, Pripomočki zoper trtno uš, Gorica
171. 1882 I. Lapajne, Praktična metodika za učitelje in učiteljske pripravnike, Lj.
172. 1882 J. Hausenbichler, Navod o hmeljariji, Lj.
173. 1882 J. Jesenko, Zemljepis za prvi razred osnovnih šol, Lj.
174. 1882 L. Lavtar, Geometrija
175. 1882 S. Rutar, Domoznanstvo poknežene grofije Goriške in Gradiščanske, Dunaj
176. 1882 S. Rutar, Zgodovina Tolminskega, gorica
177. 1882-83 J. Čebular, Fizika za nižje gimnazije, Gorica
178. 1882-84 J. Celestina, Aritmetika za nižje gimnazije, Lj. (F. Močnik)
179. 1883 J. Bleiweis, Nauk kako zdrava in bolna kopita podkovati in kopitne bolezni ozdravljati, Ljubljana
180. 1883 A. Komel, Werndlova puška, Celovec
181. 1883 A. Senekovič, Fizika za nižje razrede srednjih šol, Lj.
182. 1883 F. Erjavec, Prirodopis rudninstva ali mineralogije, Lj.
183. 1883 I. Macun, Književna zgodovina Slovenskega Štajerja, Gradec
184. 1883 J. Jesenko, Zemljepis za drugi in tretji razred srednjih šol, Lj.
185. 1883 M. Rant, Opis najnavadnejih, sadjereji škodljivih mrčesov, Lj.
186. 1883-84 J. Celestina, Geometrija za nižje gimnazije, Lj. (F. Močnik)
187. 1884 A. Komel, Osnova vojstva (Heeres-Organisation) ces. kralj. vojakom v poduk, v vprašanih in odgovorih, Kromeriž
188. 1884 F. Hauptman, Fizika v nižjih šolah, Mb.
189. 1884 G. Pirc, Mlekarstvo, Lj.
190. 1884 I. Lapajne, Opis krškega okrajnega glavarstva v zemljepisnem in zgodovinskem obziru, Lj.
191. 1884 I. Lapajne, Politična in kulturna zgodovina štajerskih Slovencev, Lj.
192. 1885 I. Belec, Kmetom v pomoč, Lj.
193. 1885 I. Flis, Stavbinski slogi; Lj.
194. 1885 J. Celestina, Aritmetika za učiteljišča, Lj. (F. Močnik)
195. 1885 J. Jesenko, Avstrijsko-ogerska monarhija. Domovinoznanstvo za četrti razred srednjih šol, Lj.
196. 1885 J. Leban, Slovstvena zgodovina v slovenski ljudski šoli, Lj.
197. 1885 Kratek pouk, kako goveda plemenititi, jim polagati in streči, Gradec
198. 1885 S. Strupi, Živinozdravništvo ali nauk o spoznanji in ozdravljanji unanjih in notranjih boleznim, Lj.
199. 1885-87 J. Bezljaj, Pouk o črtežih (planih), Lj.
200. 1886 A. Valenta, Kratek navod o prvi pomoči pri nezgodah, Lj.
201. 1886 A. Valenta, Učna knjiga za babice o porodostvju, Lj.
202. 1886 I. Franke, Umetno ribarstvo

203. 1886 I. Vrhovec, Ljubljanski meščanje v minulih stoletjih, Lj.
204. 1886 J. Leban, Človek, v pogledu na njegovo telo in dušo, s kratkim navodom, kako si ohraniti in utrditi zdravje, Lj.
205. 1887 A. Jeglič, Uzgojeslovje za učitelje in učiteljske prtrpravnike, Sarajevo
206. 1887 F. Gaberšek, Občno vzgojeslovje, Lj. (J. Mich)
207. 1887 F. Lampe, Vvod v modroslovje, Lj.
208. 1887 I. Lapajne, Kratka zgodovina pedagogije, Lj.
209. 1887 I. Šubic, Voda¹²⁵
210. 1887 J. Bleiweis, Nauk, kako pomagatiživini o porodu in kako po porodu ravnati s staro in mlado živino in ozdravljati poporodne bolezni, Lj.
211. 1887 J. Križan, Logika, Mb.
212. 1887 R. Dolenc, Sadjarstvo ali ovočarstvo
213. 1888 A. Zupančič, Pedagogika, Lj.
214. 1888 F. Gaberšek, Občno ukoslovje, Lj.
215. 1888 G. Pirc, Vrtnarstvo s posebnim ozirom na obdelovanje in oskrbovanje špolskih vrtov, Lj.
216. 1888 J. Apih, Slovenci in 1848. leto, Lj.
217. 1888 J. Jurik, Izurjena kuharica, Mb.
218. 1888 J. Koprivnik, Gluhomutec in nja obrazovanje, z navodom, kako gluhoneme otroke doma izrežati in v domači šoli poučvati, Mb.
219. 1888 R. Dolenc, Nauk, kako zasajati vinograde z ameriškimi trtami, da jih trtna uš ne more uničiti, Lj.
220. 1889 A. Komel, Prisega in vojni člani, Celovec
221. 1889 E. Lampe, Dušeslovje, Lj.
222. 1889 F. Gaberšek, Izkustveno dušeslovje, Lj.
223. 1889-91 H. Schreiner, Fizika ali nauk o prirodi s posebnim ozirom na potrebe kmetskega stanu, Celovec
224. 1890 A. Komel, Organizacija vojstva cesarskim in kraljevskim vojakom v poduk v vprašanjih in odgovorih, Celovec
225. 1890 A. Komel, Vežbovnik (Exercier-Reglement) za cesarske in kraljeve peš-čete, Celovec
226. 1890 D. Bleiweis, Navod strežnikom in strežnicam, kako poslovati v deželnej blaznici, Lj. (dr. Schäfer)
227. 1890 F. Gaberšek, Jezikovni pouk v ljudski šoli, Lj.
228. 1890 F. Kos, Vzgojeslovje, Lj.
229. 1890 I. Lapajne, Domoznanstvo kranjske vojvodine, Lj.
230. 1890 M. Kunc, Knjiga krojaštva. Način prikrojevalne umetnosti po sorazmerni teoriji, Lj.
231. 1890 T. Romih, Temeljni nauk o knjigovodstvu, Novo mesto

¹²⁵ "prva matična kemijska razprava, ki navaja uporabljeno literaturo" (Nučič 1964, 321).

232. 1891 A. Komel, Puška repetirka (Repetier-Gewehr) v vprašanih in odgovorih s slovarčkom cesarskim in kraljevim vojakom v poduk, Lj.
233. 1891 E. Kramer, O pomenu in uporabi umetnih gnojil, Trst
234. 1891 F. S. Jamšek, Napake pri vzgoji otrok v zveržosteznem vrtu, Mb.
235. 1891 I. Šubic, Barve in njih uporaba v ornamentiki
236. 1891 I. Vrhovec, Zgodovina Novega mesta, Lj.
237. 1891 J. Bezljaj, Navod k početnemu risanju in oblikoslovje, Lj.
238. 1891 M. Kunc, Toaleta, Lj.
239. 1891 Prirodopis v podobah, Lj.
240. 1891-96 F. Orožen, Zemljepis za meščanske šole, Lj.
241. 1892 J. Hubad, Prirodopis za ljudske in meščanske šole v terh delih, Lj.
242. 1892 T. Romih, Obrtno knjigovodstvo s kratkim poukom o menicah, Celje
243. 1892 V. Podgorc, Domači zdravnik, po naukih in izkušnjah župnika Kneippa, Celovec
244. 1892-1901 Slovenska zemlja. Opis slovenskih pokrajin v prirodoznanskem, statističnem, kulturnem in zgodovinskem obziru, Lj.
245. 1892-96 M. Cilenšek, Naše škodljive rastline v podobi in besdi, Celovec
246. 1892-99 A. Senekovič, Osnovni nauki fizike in kemije za ljudske in meščanske šole, Lj.
247. 1893 A. Bezenšek, Slovenska stenografija, Zagreb
248. 1893 A. Folakovski, Prašičja kuga ali rdečica, kako se odvrča in kako zdravi, Lj.
249. 1893 F. Göstl, Pijanost in blaznost
250. 1893 I. Bele, Trtna uš in trtoreja, Celje
251. 1893 Kratki poduki o uspešni konjereji in v zvezi stoječim gospodarstvom, Gradec
252. 1893 V. Rohrman, Kmetijsko gospodarstvo, Celje
253. 1894 A. Kaspert, Zgodovina starega veka, Lj. (Fr. M. Mayer)
254. 1894 A. Rudež, Gluhonemi, Gorica
255. 1894 F. Gaberšek, Nazorni pouk v ljudski šoli, Lj.
256. 1894 F. Kos, Doneski k zgodovini Škofje Loke in njenega okraja, Lj.
257. 1894 J. Babnik, Nemško-slovenska pravna terminologija, Dunaj
258. 1894 J. Koprivnik, Šolski vrt, Mb.
259. 1894 L. Stiasny, Kamnik. Zemljepisno-zgodovinski opis, Lj.
260. 1894 V. Rohrman, Nauk slovenskim gospodarjem, kako je zboljšati rejo goveje živine, Novo mesto
261. 1894-98 K. Glaser, Zgodovina slovenskega slovstva
262. 1895 A. Behacker, Močnikova knjiga posebne in občne aritmetike za učiteljska, Dunaj
263. 1895 A. Kuplen, Odlomki iz narodnega gospodarstva, Lj.
264. 1895 H. Schreiner, Prirodopisni pouk v ljudski šoli, Mb.
265. 1895 I. Lapajne, Navod o snovanji in poslovanji slovenskih posojilnic, Celje

266. 1895 J. Černe, Umno čebelarstvo, Lj.
267. 1895 S. Gaberc, Gospodarske izkušnje sadjerejske, zlasti vinogradniške, Mb.
268. 1896 F. Gombač, Najcenejša in najhitrejša obnovitev opustošenih vinogradov, Lj.
269. 1896 G. Marchet, Zakonodajstvo glede trtne uši v Avstriji, Gorica
270. 1896 S. Rutar, Zemljepis za spodnje in srednje razrede avstrijskih šol, Lj.
271. 1896-98 B. Matek, Aritmetika za nižje gimnazije, Lj.
272. 1897 A. Bezenšek, Bolgarija in Srbija, Celovec
273. 1897 A. Kaspert, Zgodovina srednjega veka, Lj. (Fr. M. Mayer)
274. 1897 I. Vrhovec, Zemljepis za prvi gimnazijski razred, Lj.
275. 1897, 98 I. Šubic, Električna, nje proizvodnja in uporaba, Celje
276. 1897-98 V. Rohrman, Poljedelstvo, Celovec
277. 1898 A. Paulin, Prirodopis rastlinstva, Lj.
278. 1898 A. Pogačnik, O jetiki, sušici ali deri, Novo mesto
279. 1898 F. Magdič, Slovenska stenografija, Zagreb
280. 1898 I. Bele, Rez Trsa in najvažniši načini trsove izgoje posebno z ozirom na cepljeni trs, Mb. (A. Stiegler)
281. 1899 A. Homan, Postrežba bolnikom, Celovec
282. 1899 I. Kač, Kmetijska zadruga, Mb.
283. 1899 J. Bezljaj, Stavbni črteži (plani) s proračuni in kratek nauk o projekcijskem, situacijskem in perspektivnem risanju, Lj.
284. 1899 M. Ivančič, Kako je ravnati z mlekom? Gorica
285. 1899 V. Kukovec, Uvod v narodno gospodarstvo, Mb. (M. Block)
286. 1900 A. Kaspert, Zgodovina novega veka, Lj. (Fr. M. Mayer)
287. 1900 F. Gombač, Umno kletarstvo, Lj.
288. 1900 F. Novak, Slovenska stenografija, Praga
289. 1900 I. Bele, Viničarjev kažipot, Maribor

Priloga 2

Zgledi za rabo glagolov na mestu sklicevalnih avtomatizmov v LZtg. (1842–1868)

Glagoli, označeni z zvezdico, se v KRN (1842–1866) na tem mestu niso uporabljali.

1. ANZEIGEN = NAZNANJATI
Die Republik Uruguaj, wie der "Moniteur" anzeigt, ihrem am 8. April 1863 mit Frankreich abgeschlossenen Handelsvertrag, der am 26. Juli d. J. abgelaufen wäre, aus zwei Jahre verlängert. (LZtg. 1863, 523)
2. ÄUSSERN = IZRAZITI SE*
... - äußerte der Herzog - ... (LZtg. 1842, 432); Ein Schreiben aus London vom 29. Mai (in der Frankfurter Oberpostamts-Zetung) äußert sich über die irländischen Angelegenheiten folgender maßen: ... (LZtg. 1843, 338)
3. AUSSPRECHEN = IZREČI SE*
Das "Journal des Debats" spricht die Ansicht aus, daß ... (LZtg. 1868, 2234)
4. BEKANNTLICH/BEKANNT SEIN = KOT JE ZNANO*
Bekanntlich schrieb Guizor ein Leben des Washingtons ... (LZtg. 1842, 433); Bekanntlich hat der Kaiser einen großen ... (LZtg. 1863, 668); Der Maitäser braucht, wie bekannt ist, ... (LZtg. 1868, 648)
5. BEMERKEN = PRIPOMNITI*
Um die gegenwärtige Lage richtig zu würdigen, bemerkt die "G. C.", dürffen zwei ... (LZtg. 1863, 671); Der "Empartial de Smyrne" bemerkt, daß .. (LZtg. 1868, 2227)
6. BERICHTEN = POROČATI*
Das "Mercantile Journal" von 24. Mai berichtet, daß am Morgen des 14. Novembers ... (LZtg. 1842, 344); Aus Udine wird berichtet, daß man das Castel österreichischer Seits in solcher Eile befestige, das die Arbeiter Tag und Nacht, selbst an Sonn- und Ferientagen, thätig sind. (LZtg. 1848, 339); Seit einiger Zeit berricht der Münze von Paris die größte Thätigkeit ... (LZtg. 1852, 633); Die "Grazer Zeitg." berichtet folgende grauenvolle That: ... (LZtg. 1855, 28); Wie der "Moniteur" berichtet, überreiche gestern ... (LZtg. 1856, 1261); Wie ein Wiener Korespondent der Bohemia berichtet, spricht Kronprinz Rudolph ... (LZtg. 1863, 681); Aus dem österreic. Rüstenlande wird berichtet, daß ... (LZtg. 1863, 525); Die "Spanerische Zeitung" berichtet: ... (LZtg. 1863, 525); Eine tragikomische Geschichte wird aus Venedig berichtet: ... (LZtg. 1863, 529); Die "France" berichtet, daß Puebla größtentheils ein rauchender Trimmerhausen sei, die "Nation" aber erklärt pomphaft, ... (LZtg. 1863, 531)
7. CONSTATIEREN = UGOTAVLJATI*
Um gestriege Tage find hier officielle Nachrichten aus Constantinopel eingetrofen, welche constatieren: ... (LZtg. 1868, 2227)
8. ENTHALTEN = VSEBOVATI, OBSEGATI*
Ein Tagsbefehl des Marschalls Obercommandanten der Pariser Nationalgarde vom 24.enthalt das Programm zu den Feierlichkeiten bei der am 30. erfolgenden Versetzung des Laichnams des Herzogs von Orleans in die Katedrale von Notre dame. (LZtg. 1842, 432); Der "Moniteur" enthält ferner Folgendes: /.../ Der "Moniteur" enthält folgende Note des franz. Geschäftsträgers in Konstantinopel an den Minister des Auswärtigen: ... (LZtg. 1855, 33); Der

- heutige "Moniteur" enthält folgendes kaisertl. Dekret: ... (LZtg. 1855, 11); Aus Warschau erhält die "G. C." folgende Mittheilung: ... (LZtg. 1863, 681); In mehreren hiesigen Blättern war nach der "Med. Wochenscht." eine Notiz enthalten, daß ... (LZtg. 1863, 676)
9. ENTWERFEN EIN BILD = POSREDOVATI (SLIKO)*
Direkte Briefe aus New York entwerfen ein mehr als thrübes Bild von den dortigen Zuständen. (LZtg. 1855, 25); Der Korrespondent des "Arad" entwirft folgendes schreckliche Bild der Dürre ... (LZtg. 1863, 531)
 10. BERICHT ERSTATTEN = POROČATI*
... eine zweite verbietet den Gemeinde-Wojts (Vorstebern), den russichen Behörden Berichte über die Politischen Vorgänge zu erstatten. (LZtg. 1863, 668)
 11. ERKLÄREN = POJASNITI, RAZLOŽITI*
Der "Bund" erklärt die Angabe von Eröffnungen des englischen ... (LZtg. 1855, 25); "Pesti Naplo" erklärt, ... (LZtg. 1868, 2228)
 12. ERZHALEN = PRIPOVEDOVATI
Der "Cattolico" erzählt: ... (LZtg. 1852, 633); Ein Wiener Correspondent der "Politik" erzählt, es habe hier ... (LZtg. 1868, 522)
 13. ERWÄHNEN = OMENJATI*/OMENITI
Das "Journ. de C." vom 29. Dez. erwähnt eines Gerüchtes, nach welchem ... (LZtg. 1855, 34)
 14. ES GEHT DAS GERÜCHT = GOVORI SE, ŠIRI SE GOVORICA
Es geht das Gerücht, ... (LZtg. 1863, 675)
 15. ES HEISST= PRAVITI/BAJE
Wie es heißt, ist bald ... (LZtg. 1868, 524); Die Französen gaben, wie es heißt, ihre Station ... (LZtg. 1868, 2227)
 16. HALTEN FÜR = IMETI ZA*
Ein Leitartikel der "Kreuz-Zeitung" hält es für eine bringende Aufgabe der preußischen Politik, daß ... (LZtg. 1863, 676)
 17. HERVORHOLEN = SPRAVITI NA DAN*
W. W. Berliner officiöse Blätter haben in den letzten Tagen hervorgehoben, daß ... (LZtg. 1868, 2225)
 18. HÖREN = SLIŠATI
Wir hören, daß Hr. Waghorn nächstens hier eintreffen wird, um Einleitungen zur Beförderung der ostindischen Correspondenz über Triest zu treffen. (LZtg. 1842, 431); Aus China hört man, daß der Kaiser die Behörden von Formosa, wo die Mannschaft der gescheiterten Schiffe Anna und Nerbudda so grausam ermordet wurde, hat in Untersuchung ziehen lassen. (LZtg. 1843, 340 (LZtg. 1843, 339); Wie wir hören, hat die englische Regierung bei der Fabrik ... (LZtg. 1855, 6); Die "Patrie" hört aus der spanischen Hauptstadt, daß ... (LZtg. 1868, 2234)
 19. LESEN = BRATI
Man liest im "Moniteur Parisien": ... (LZtg. 1842, 701)
 20. MEINEN = MENITI*
Die "G. C." meint, die ... (LZtg. 1863, 680)
 21. MELDEN = javiti*, sporočiti*
Das Giornale di Lucca meldet aus Lucca vom 22. Juli: ... (LZtg. 1842, 431); Berichte aus Rom vom 11. Juli melden: ... (LZtg. 1842, 432); Aus Ostende von 27. Juli wird gemeldet: ... (LZtg. 1842, 432); Die Times meldet aus Brussa vom 26. Juni: ... (LZtg. 1842, 434); Ein Berliner

Blatt meldet: ... (LZtg. 1852, 442); Aus Athen vom 5. wird gemeldet, daß der französische und englische Gesandte, dann die franz.-englischen Kommandanten und Offiziere JJ. WW. vorgestellt und zur Hofafel gezogen wurden. (LZtg. 1855, 34); "Morning Chronicle" meldet: ... (LZtg. 1855, 35); Nachrichten aus der Krim bis zum 15. (27.) Dez. reichend, melden nichts Neues. (LZtg. 1855, 35); Die "Gazzetta ufficiale" meldet: ... (LZtg. 1855, 35); Aus Weimar, 31. Dezember, meldet die "Wagb. Ztg.": ... (LZtg. 1855, 25); Der "Monitor" meldet: ... (LZtg. 1855, 25); Wie die "Armenia" aus Turin meldet, bestände ein Differenz zwischen der Regierung und der mit der Prüfung ... (LZtg. 1855, 11); Aus Turin wird von 29. v. M. gemeldet, daß ... (LZtg. 1855, 11); Aus Madrid wird vom 21. Dezember gemeldet, daß ... (LZtg. 1855, 11); Briefe aus Baden-Baden, wo Herr Thiers gegenwärtig weilt, melden, daß ... (LZtg. 1863, 668); Ein Privatbrief aus Warschau vom 26. meldet: Das Journal "Niepodlegtosce" vom 25. d. M. enthält eine Bekanntmachung ... (LZtg. 1863, 676); Aus Brest meldet die "France" die Ankunft ... (LZtg. 1863, 681); Nachrichten aus Newyork vom 18. d. melden: ... (LZtg. 1863, 681); Der "Moniteur" meldet die Einnahme von Puebla; ... (LZtg. 1863, 523); Die "Oesterr. Ztg." schreibt: Der Telegraph hat uns wieder eine Anzahl von Verhaftungen in Lemberg gemeldet ... (LZtg. 1863, 680); Warschauer Privatbriefe melden, daß ... (LZtg. 1863, 528); Die Blättern melden ... (LZtg. 1863, 528); Der "Moniteur" meldet: ... (LZtg. 1863, 528); Aus Newyork, 30 Mal, wird gemeldet: ... (LZtg. 1863, 528); Nach einem eingetroffenen Telegramm wird der "Spen. Ztg" von hier schon als positiv gemeldet, ... (LZtg. 1863, 529); Der "Staatsanzeiger" meldet in seinem nichtamtlicher Theil: ... (LZtg. 1863, 525); Man meldet ferner, daß ... (LZtg. 1868, 521); Se. Majestät der Kaiser haben, wie die "Br. Zeitung" meldet, mit ... (LZtg. 1868, 522); Wie der "B. L." meldet, hat ... (LZtg. 1868, 522); Die griechischen Blätter melden, daß ... (LZtg. 1868, 2226); Das "Jornal de Paris" meldet in seinem finanzielle Bulletin, daß ... (LZtg. 1868, 2228); Telegraphisch wird gemeldet, daß ... (LZtg. 1868, 2234); In Kremser soll, wie die "Neue Zeit" in Olmutz meldet, eine Conferenz der Kirchenfürsten stattfinden. (LZtg. 1868, 648)

22. MITTHEILEN = sodobno MITTEILEN = POVEDATI, SPOROČITI*

Über den Aufenthalt Gr. Maiestät des Kaiser von Rußland in Deutschland wird Folgendes aus zuverlässlicher Quelle mitgetheilt: ... (LZtg. 1852, 442); Der "H. B. H." wird aus Warschau, 30. Dezember, über die erfolge Abreise des Fürsten Paskiewitsch mitgetheilt: ... (LZtg. 1855, 35); Ein Wiener Korrespondent der "Allgem. Ztg." theilt das interessante Faktum mit, daß ... (LZtg. 1863, 675); Die "W. A." ist zu erklären ermächtigt, daß ..., der Entwurf einer identischen Note aus der kaiserlich russische Kabinet anher mitgetheilt worden ist. (LZtg. 1863, 675); Der "Oberrb. Courier" theilt Näheres über die Verwundung Fr. Heders in der Schlacht am Rappahannod mit. (LZtg. 1863, 529); Die Bemachung der Warschau-Petersburger Einbahn nimmt, wie von russischer Seite mitgetheilt wird, einige zwanzigtausend Mann in Anspruch. (LZtg. 1863, 668)

23. NACH + vir = PO + vir

/.../ denene zu folge - nach weiteren Gerüchten - der Dermalige Militärgouverneur, Freiherr v. Kempen, an die Spitze dieses Ministeriums treten werde. ... (LZtg. 1852, 441); Die Beträge zur Betheilung der armen Bevölkerung Wien's mit Suppe und Holz betrug nach der gestrigen "Wiener Zeitung" 24.715 fl ... (LZtg. 1855, 10); Nach der "Presse" ist ein neuer ... (LZtg. 1863, 671); Nach Mittheilung aus dem Küstenlande ist die Rinderpest in dortigen Verwaltungsgebiete noch immer in fortschreitender Abnahme. (LZtg. 1863, 673); Nach dem vorliegenden Militär. Etat stellt sich ... (LZtg. 1863, 680); Nach der heute in Berlin eingegangenen "Times" sagte Graf Russel ... (LZtg. 1863, 525); Mittheilungen zufolge, die der "G. C." aus gutter Quelle zukommen, wäre die Königin ... (LZtg. 1863, 681); Nach dem "Bukarester Monitor" hat sich ... (LZtg. 1863, 528); Nach eine Telegramm aus Krems find dort gestern ... (LZtg. 1863, 529); Nach der "C. S." geht seit einigen Tagen daß Gerüchten

... (LZtg. 1863, 532); Eine Mittheilung des Pariser Correspondenten der "Köln. Ztg." scheint die Reise des Prinzen Napoleon in ein Unerwartetes Licht zu stellen. Nach dieser Mittheilung stünde ... (LZtg. 1868, 521); Nach dem amtlichen Blatt: ... (LZtg. 1868, 521); Nach Mittheilung der "Danica" wurde die ... (LZtg. 1868, 524); Nach einer Mittheilung des "Tagespost" wurde ... (LZtg. 1868, 2227)

24. SAGEN = REČI

Wir müssen gestehen, sagt die "Ztg.", das sie Nationalbank gerettet ist ... (LZtg. 1863, 2); ... der Befestigung der bürgerlichen Freiheit des Gesamtreichs aufrichtig bedauern, sagt die "W. A." (LZtg. 1863, 671); ... sagt die "Ost. D. P.", ... (LZtg. 1863, 675); Aber der österreichische "Schsdzung", wie unsere Offiziosen sagen", ... (LZtg. 1863, 676); Wie "Patrie" sagt, ... (LZtg. 1868, 2228)

25. SPRECHEN = GOVORITI

Man sprach vor Kurzem hier von außerordentlichen Rüstungen der benachbarten Türken höchst beunruhigend, insbesondere fürchtete man eine Ueberrumpelung der Bergveste Czettin ... (LZtg. 1848, 340); Man spricht von einer kommissarischen Verwaltung und von Auflösung der Stadtverordnetenversammlung ... (LZtg. 1863, 528)

26. SCHREIBEN = PISATI

Man schrieb aus Port-au-Prince vom 17. Juli: Nachrichten aus Cop Hantien zu Folge ist dort das alte Fort Picolet gänzlich zerstört. (LZtg. 1842, 434); Man schreibt von der serbischen Gränze unterm 4. Juli: ... (LZtg. 1843, 339); Der "U. U. Z." wird aus Wien geschrieben: ... (LZtg. 1852, 442); Wiederholt und von verschiedene Zeiten - schreibt die "Austria" - wurde bereits darüber gesprochen ... (LZtg. 1855, 20); Der General Canrobert schreibt mir unten dem 25.: ... (LZtg. 1855, 33); Die "Times" schreibt: ... (LZtg. 1855, 35); Dem "Semaphore de Marseille" wird aus Konstantinopel vom 25. Dezember geschrieben ... (LZtg. 1855, 35); Aus Mailand wird der "Triester Ztg." geschrieben: ... (LZtg. 1855, 25); Man schreibt der "K. Z." aus Paris: ... (LZtg. 1863, 668); Man schreibt der "Nat. Ztg.": ... (LZtg. 1863, 668); Aus Konstantinopel, 17. Juli, schreibt man: ... (LZtg. 1863, 668); Aus Konstantinopel, 20. Juli, wird geschrieben: ... (LZtg. 1863, 668); Aus Athen wird vom 20. Juli geschrieben: ... (LZtg. 1863, 669); Großes Aufsehen macht in Rom, wie man der "A. Z." von dort schreibt, ... (LZtg. 1863, 669); Die "Presse" schreibt: ... (LZtg. 1863, 672); Wie aus Warschau geschrieben wird, find in dem Gefechte ... (LZtg. 1863, 673); Aus Paris wird der "G. C." geschrieben: ... (LZtg. 1863, 676); In Petersburg ist man sehr kriegirisch gestimmt. Der "Kreuzzeitung", die von dort aus gut bedient wird, schreibt ein dortiger Korrespondent: Von diplomatischen Noten und deren Beantwortung will Niemand etwas hören, dagegen glaubt Jedermann an einen. (LZtg. 1863, 681); Aus Paris, 25. Juli, wird geschrieben: Nach einem hier unterlaufenden Gerücht würde der Kaiser am 15. August ... (LZtg. 1863, 681); Unsere Beziehungen zu Frankreich haben sich recht kritisch gestaltet - schreibt man aus Berlin. (LZtg. 1863, 527); ..., wie man der "A. A. Z." schreibt, ... (LZtg. 1863, 531); Die "Wr. Abdpst." schreibt: ... (LZtg. 1868, 522); Die "Wr. Ztg." schreibt: ... (LZtg. 1868, 2228); Ueber die Stimmung in Athen wird der "Tr. Ztg." unterm 19. d. M. geschrieben: ... (LZtg. 1868, 2226); Der "Köln. Ztg." wird hierüber aus Wien geschrieben: ... (LZtg. 1868, 2226); Man schreibt aus Welle: ... (LZtg. 1868, 2228)

27. TELEGRAPHIEREN = BRZOJAVITI, TELEGRAFIRATI*

Aus London, 31. Dezember wird telegraphiert: /"Citat"/ (LZtg. 1855, 21); Aus Neumarkt wurde uns gestern Abends telegraphiert: ... (LZtg. 1863, 669); Der "N. Fr. Pr." wird aus Paris, 28. December, telegraphiert, ... (LZtg. 1868, 2228)

28. VERNEHMEN = SLIŠATI, ČUTI

Wie man aus guter Quelle vernimmt, ... (LZtg. 1855, 10); Wie die "Wiener Abendpost" vernimmt, reisen ... (LZtg. 1863, 673); Der Erzherzog Maximillian von Este hat, wie der

“Volksfreund” vernimmt, in seinem Testamente ... (LZtg. 1863, 676); Wie die “G. C.” vernimmt, wurden in Betreff ... (LZtg. 1863, 529); Das Abendblatt der “Prager Zeitung” vernimmt aus gutter Quelle, daß ... (LZtg. 1868, 648)

29. VERÖFFENTLICHEN = OBJAVITI*, RAZGLAŠATI

Das Gaceta de Madrid vom 26. Mai veröffentlicht das Decret der Auflösung der Cortes, und die an den Regenten gerichtete Darlegung der Motive; sie lautet: ... (LZtg. 1843, 337); Der “Moniteur” veröffentlicht nachstehenden Bericht des Generals Canrobert vom 22. Dezember: /.../ ; Die k. “Wiener Ztg.” veröffentlicht Folgendes: (LZtg. 1855, 34); Die k. “Wiener Ztg.” veröffentlicht Folgendes: ... (LZtg. 1855, 25); Das “Giornale di Roma” vom 23. Dez. veröffentlicht die lateinische Allokution ... (LZtg. 1855, 10); Der “Moniteur” veröffentlicht nach den amerikanischen Blättern den zwischen Druin ... (LZtg. 1855, 11); Um 23. hat die “Nationalregierung” eine Anzahl Dekrete veröffentlicht, welche ... (LZtg. 1863, 668); Die Wiener Zeitung” veröffentlicht im amtlicher Theile die Beschlüsse ... (LZtg. 1868, 522); Von freundlicher Hand wird der Redaktion der “Lt. Ztg.” eine Abschrift folgen, unseres Willens bisher noch nicht veröffentlichten Schriebens mitgetheilt: ... (LZtg. 1868, 522)

30. VERSICHERN = ZAGOTAVLJATI

Die “Elberf. Ztg.” will mit Bestimmtheit versichern können, daß ... (LZtg. 1855, 25); Das “Diario” von Havana versichert, Puebla sei genommen. (LZtg. 1863, 525); Die “Post” versichert, ... (LZtg. 1868, 642);

31. VORLEGEN = PREDLOŽITI*

Ueber das Befinden Siener Mejestät des Königs Ludwig liegt folgende telegraphische Nachricht vor: ... (LZtg. 1855, 25); Aus Warschau liegen Nachrichten vom 23. d. vor, denen zufolge die Situation deselbst eine äußerst bedenkliche sein muß. (LZtg. 1863, 668)

32. ZUFOLGE = der Zeitschrift zufolge = kot piše v časopisu*

Nachrichten aus Cop Haytien zu Folge ist dort ... (LZtg. 1842, 434); Berichte aus Piemont zufolge, ist alle Wahrscheinlichkeit vorhanden, daß ... (LZtg. 1855, 25); In Baiern haben sich, der “Allg. Ztg. zufolge, über hundert Aerzte Eintritt zum in russische Militärdienste erboten. (LZtg. 1855, 25); In dem nur eine Viertelstunde von Frankfurt a. M. entfernten turhessischen Städtchen Bodenheim ist dem “Nürnb. Korr.” zufolge eine geheime Werbanstalt für die britische Fremdelegion in Thätigkeit; ... (LZtg. 1855, 25); Der “Parfrie” zufolge wird des türkische Korps ... (LZtg. 1855, 35); Dem heutige “Czas” zufolge hat am 18. bei Bialobrzeg ein Gefecht unter Grabowski ... (LZtg. 1863, 668); Mittheilungen zufolge, die der “G. C.” aus gutter Quelle zukommen, wäre die Königin ... (LZtg. 1863, 681)

33. ZUGEHEN = BITI POSLANO*

Aus verlässlicher Quelle geht uns die Mittheilung zu, daß die Gesandten von Frankreich und England ... (LZtg. 1855, 35)

Stvarno kazalo

A

abstraktno besedišče 210
 aktualizacija 51, 165
 aktualizacija sklicevalnega avtomatizma 165
 aktualizirana jezikovna sredstv 150, 213
 aktualizirana sklicevalnost 166
 aktualizirane besede 169, 215
 aktualizirani sklicevalni avtomatizmi 167
 aktualizmi 45, 54, 146, 157, 165, 167
 aktualnost 40, 45, 69, 137
 žanri 14, 15, 38, 45, 46, 48, 49, 50, 51, 52, 55,
 56, 67, 68, 69, 80, 87, 88, 91, 130, 146,
 150, 157, 182, 208, 211, 214, 217
 žanrska neizčiščenost 87, 132, 157, 198, 208
 žanrske posebnosti 56, 57, 77, 87, 169, 214
 žanrsko osamosvajanje 89, 212
 ažurnost 76, 137, 138, 139, 140
 ažurnost poročanja 76, 137, 138, 139, 140
 avtomatizacija 51, 55
 avtomatiziranost 145, 146, 149
 avtomatizmi 6, 15, 16, 45, 54, 55, 61, 70, 71,
 80, 82, 84, 85, 87, 88, 89, 90, 91, 93,
 94, 95, 97, 98, 100, 105, 108, 109, 110,
 111, 112, 113, 114, 115, 116, 125, 132, 134,
 135, 137, 139, 140, 141, 149, 150, 156, 157,
 163, 164, 165, 166, 167, 169, 183, 184,
 185, 187, 188, 190, 191, 204, 205, 207,
 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 234

B

besedilni zasuk 85
 besedno izražanje nezanesljivosti 117

C

čitata sklicevalnost 212

Č

časje 72, 156, 158, 159, 160, 164
 časnikarsko izrazje 57, 58, 59
 časopisni jezik 13, 41, 42, 43
 časopisni stil 41, 44, 47, 62
 časopisni stilem 54
 časovna stiska 13, 14, 45, 55, 56, 64, 108, 145,
 146, 207
 časovno-prostorski vhod 66, 71, 72, 73, 74, 78,
 81, 150, 153, 173, 204, 214
 članek 28, 50, 51, 55, 65, 66, 107, 113, 129,
 141, 156, 205, 210
 členkovno izražanje nezanesljivosti 83, 131, 133

D

dnevnik 5, 7, 13, 14, 15, 16, 23, 24, 25, 30, 31,
 36, 37, 40, 44, 46, 48, 49, 50, 54, 55, 56,
 57, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 70, 76, 77,
 79, 81, 87, 90, 91, 94, 105, 107, 108, 109,
 114, 117, 122, 125, 132, 134, 136, 138,
 140, 141, 146, 147, 150, 152, 153, 154,
 155, 157, 160, 162, 163, 168, 169, 170,
 171, 174, 175, 176, 182, 190, 191, 192, 200,
 203, 204, 205, 207, 208, 210, 214, 215
 dnevniški tisk 6, 15, 54, 63, 108, 216
 dnevniško besedilo 46
 dnevniško izhajanje 44, 55, 63, 65, 66, 90, 109,
 110, 111, 114, 115, 138, 149, 153, 164, 180,
 190, 203, 207, 212
 dnevno obveščanje 48
 domneva 117, 119, 120, 121, 123, 124, 125, 126,
 127, 128, 129, 130, 131, 133
 dopisi 16, 55, 66, 72, 74, 75, 87, 90, 91, 96,
 131, 141, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 158,
 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 168,
 169, 171, 172, 174, 176, 177, 179, 180, 181,
 187, 200, 203, 204, 207, 211, 215, 216
 dopisnik 30, 47, 55, 56, 59, 66, 77, 93, 102,
 113, 114, 118, 131, 133, 136, 146, 151, 152,
 153, 154, 155, 157, 159, 160, 161, 162, 167,
 169, 171, 175, 179, 180, 181, 214
 dopisniška mreža 14, 56, 151
 dopisniška rubrika 169, 181, 214
 dopisniški avtomatizem 184
 dopisniško poročilo 131, 151, 155, 162, 163

E

ekspresivno izrazje 45, 47, 162, 168
 enake, podobne, ponavljajoče se okoliščine 89, 211
 enoten knjižni jezik 26

F

funkcija besedila 211
 funkcijska podzvrst 23
 funkcijski stil 54

G

glagol rekanja 210, 216
 gospodarnost sporočanja 55, 78, 79, 81, 83, 108,
 166
 govorniška tradicija 192, 208

I

informacijska zadostnost 150, 213
 informacijska zadostnost vesti 147, 150, 213
 informativna funkcija 45, 48, 51, 146, 148, 170,
 176, 198, 210, 211
 informativna vloga 14, 49, 51, 67, 110, 148, 169
 informativna zvrst 50
 informativno besedilo 49
 informativno-stališčna funkcija/vloga 170, 176, 198
 informativno-stališčna vloga 67

intelektualizacija 98, 100, 202
interpretativna funkcija/vloga 48, 51, 210, 220
interpretativna zvrst 45, 46, 50, 211
interpunkcijski naslovi 198, 199
izbesedilni panaslov 7, 176, 177, 178, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 191, 192, 196, 199, 215
izpust 78, 81, 150, 184, 189, 214
izražanje nezanesljivosti 83, 116, 117, 120, 123, 124, 127, 128, 131, 132, 133, 135, 149, 213

J

javna odgovornost 116, 135, 137, 138, 140, 167, 213
jezikovna kritika 41, 42, 43, 44, 54
jezikovnokulturna dejavnost 60

K

kazalniki besedilnega zasuka 85
klicajni naslov 198, 199
kolumen 49, 50, 210
komentar 40, 49, 50, 51, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 87, 119, 120, 132, 151, 155, 156, 158, 162, 164, 165, 166, 169, 203, 206, 210, 217
komentatorske prvine 14, 56, 150, 210, 213
komentatorske vrste 165
komentatorske značilnosti 131
komentatorsko besedilo 165
komentatorsko poročilo 162
kratka vest 50, 77, 141, 185, 210
kratkost 62, 69, 82, 83, 150, 214

L

literarna praksa 156, 159, 160, 161
literarna tradicija 66, 84, 153, 155, 156, 160, 161, 162, 210

M

medstava 93, 115

N

nadnaslov 179
načelo obrnjene piramide 83, 85
naj bi + del. -l 121, 122, 123, 124, 126, 127, 128, 129, 130, 149, 213
naslavljanje 169, 171, 174, 175, 182, 184, 187, 198, 199
naslov 7, 16, 44, 56, 65, 66, 71, 73, 74, 79, 96, 127, 128, 129, 140, 142, 143, 144, 164, 165, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 204, 205, 206, 207, 215, 216, 220, 221
naslovje 179

naslovnik 16, 45, 51, 65, 70, 71, 72, 116, 137, 138, 139, 141, 143, 147, 148, 149, 150, 154, 162, 167, 169, 175, 179, 208, 212, 213, 214, 215
naslovnikovo pričakovanje 141, 147, 150, 214
navajanje vira 90, 91, 93, 94, 96, 97, 98, 100, 101, 103, 115
navezovalna sklicevalnost 83, 118, 134, 135, 149, 205, 213
naznanila 16, 49, 50, 51, 99, 110, 142, 148, 175, 176, 183, 185, 186, 187, 206, 210, 211
ne-povednik (nepovednik) 6, 120, 121, 126, 128, 149, 213
nečlenkovno izražanje nezanesljivosti 134
nemško časopisje 56, 150, 161, 184, 210, 214
nemško poročevalstvo 57, 90, 136, 210, 213
neporočevalsko besedilo 168
nepotrjenost 119, 120, 121, 124, 127, 128, 130, 149
nepravi naslov 171, 176
nezanesljivost 116, 117, 119, 120, 123, 131, 132, 133, 135, 149, 213
novica 62, 63, 68, 69, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 79, 80, 81, 151, 157, 172, 175, 185
novinarski stil 44, 45, 46, 47
novinarsko besedilo 45, 46, 67

O

objektivni stilotovorni dejavnik 14, 44, 46, 54, 89, 100, 108, 161, 192, 208, 210, 211
obnovitev klišeja 198
obrazci 6, 7, 55, 58, 61, 62, 71, 142, 144, 145, 146, 149, 150, 183, 207, 210, 212, 213, 216
obrazci besedil 210
obrazci vesti 16, 142, 144, 147
odgovornost javnega sporočanja 137, 149, 213
oglaševalska podzvrst 211
okoliščine; enake, podobne, ponavljajoče se 61

P

panaslov 7, 66, 72, 170, 172, 173, 174, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 191, 192, 196, 198, 199, 215
pismenska tradicija 66, 75, 84, 153, 154, 155, 156, 181, 210
podatkovna shema 69, 142, 143, 145, 162, 207
podlistek 49, 56, 66, 76, 81, 96, 110, 127
podnaslov 79, 169, 170, 177, 179, 180
podnaslovna enota 181
podnaslovna rubrika 179
podnaslovni sklop 169, 177, 179, 180, 181, 200, 216
podobna ali ponavljajoča se okoliščina 45
poimenovalna vprašanja 35, 211
poimenovalne potrebe 101, 105, 115
poimenovalno-informativna vloga 192, 198

politični razgled 56, 66, 70, 71, 73, 83, 123, 131, 166, 174, 176, 178, 182, 184, 187, 192, 196, 197, 199, 204, 205

ponovitev klišeja 186

poročevalna dejavnost 114, 152

poročevalna posebnost 210

poročevalni stil 6, 7, 15, 54

poročevalni stillem 212, 213

poročevalno besedilo 5, 14, 16, 48, 50, 51, 55, 56, 57, 65, 67, 71, 72, 80, 81, 83, 84, 85, 87, 88, 89, 100, 104, 110, 115, 125, 131, 137, 138, 142, 147, 149, 150, 153, 155, 161, 162, 163, 164, 169, 170, 171, 175, 176, 183, 187, 191, 192, 198, 203, 206, 207, 208, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 220

poročevalska dejavnost 14, 44, 47, 51, 109, 211

poročevalska enota 89, 212

poročevalska funkcija 14, 38, 55, 64, 67, 164

poročevalska naloga 203

poročevalska podzvrst 46, 47, 51, 52, 210, 211

poročevalska posebnost 75, 208

poročevalska sklicevalnost 89, 135, 212

poročevalska vloga 181, 191, 202, 211, 215

poročevalske okoliščine 30

poročevalske značilnosti 203

poročevalski žanri 217

poročevalski avtomatizem 167

poročevalski stil 6, 14, 15, 44, 45, 46, 47, 51, 52, 55, 57, 61, 62, 108, 210, 211, 215, 216

poročevalski stillem 47, 54, 59, 89, 90, 125, 128, 129, 130, 149, 208, 212, 216

poročevalski vzorec 70, 71, 144, 150, 213

poročevalsko besedilo 14, 15, 16, 44, 46, 48, 50, 51, 52, 54, 55, 56, 65, 68, 69, 87, 90, 94, 110, 114, 118, 124, 137, 138, 146, 151, 153, 155, 156, 159, 160, 165, 168, 169, 171, 172, 179, 182, 198, 199, 200, 206, 207, 208, 211, 214, 215, 216, 217

poročevalstvo 5, 6, 13, 15, 44, 46, 47, 48, 50, 51, 55, 57, 62, 70, 75, 78, 80, 84, 85, 94, 105, 107, 108, 111, 116, 128, 131, 134, 136, 137, 150, 155, 157, 161, 169, 179, 202, 210, 214, 216, 217

poročilo 6, 14, 48, 49, 50, 51, 55, 56, 58, 62, 66, 67, 68, 71, 77, 79, 83, 84, 87, 91, 96, 99, 104, 105, 115, 117, 124, 125, 129, 131, 133, 139, 146, 151, 152, 153, 155, 156, 158, 159, 160, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 174, 176, 205, 206, 208, 210, 211

pozivno-pridobivalna funkcija 170, 176, 199

presojevalno besedilo 48, 49, 50, 51, 55, 65, 66, 67, 68, 146, 150, 153, 156, 162, 165, 168, 169, 198, 206, 208, 210, 211, 213, 214, 217

prikaz 51, 211

publicistična dejavnost 44, 50, 51

publicistična funkcija 45, 46

publicistične zvrsti 6, 13, 15, 19, 31, 38, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 49, 50, 51, 52, 56, 57, 59, 62, 67, 68, 170, 202, 203, 210, 211, 213, 214, 217

publicistični jezik 44

publicistični stil 47, 210

publicistično besedilo 40, 45, 46, 49, 50, 171, 210

publicistika 5, 6, 7, 13, 14, 15, 31, 35, 36, 40, 41, 44, 45, 46, 50, 51, 54, 56, 59, 62, 64, 93, 95, 96, 98, 105, 125, 157, 168, 199, 202, 203, 207, 211, 217

R

razširjena vest 50, 67, 69, 75, 84, 85, 88, 117, 138, 151, 152, 162, 210

referem 89, 212

rubrični mednaslov 66, 176

rubrični naslov 66, 71, 73, 74, 79, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 178, 187, 188, 191, 199, 204, 215

rubrika 55, 56, 57, 66, 67, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 79, 81, 82, 83, 84, 90, 91, 96, 104, 110, 113, 123, 127, 129, 131, 132, 141, 142, 146, 151, 152, 153, 158, 160, 166, 168, 169, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 192, 196, 197, 198, 199, 200, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 211, 214, 215, 216, 217

S

sinopsis 83, 179

skladenjski vzorci 93, 94, 95, 97, 112, 115, 207, 210, 216

sklicevalni avtomatizmi 6, 16, 70, 71, 80, 82, 89, 90, 91, 93, 94, 95, 97, 98, 100, 105, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 125, 149, 183, 184, 185, 187, 188, 190, 204, 205, 210, 212, 213, 216, 234

slovenščina v uradih 24, 25, 26

slovenski knjižni jezik 13, 15, 22, 23, 26, 27, 31, 32, 58, 59, 97, 101, 105, 110, 191, 202, 203, 216, 217, 222

slovična norma 202

sočasnost dogodka in ubeseditve 137, 138

sporočajska okoliščina 70

sporočajski stik 70, 95, 147, 212

sporočajsko razmerje 70

stavčno izražanje nezanesljivosti 131

stil 6, 15, 41, 44, 45, 46, 47, 51, 52, 54, 59, 62, 64, 78, 108, 150, 155, 210, 214, 216

stilistični vzorec 157, 169, 214

stilistika poročevalstva 44, 47, 54, 170

stilotvorne posebnosti 55

stilotvorni dejavnik/faktor 14, 44, 45, 46, 54, 55, 89, 90, 100, 108, 160, 161, 192, 208, 210, 211, 212

stilotvorni pojav 170, 215
 strokovne funkcijske zvrsti 33, 35, 40, 46, 48, 67,
 94, 157, 164, 202, 210, 211
 strokovni jezik 32, 59, 100, 161, 203
 strokovno izrazje 23, 31, 32, 33, 34, 38, 59, 64,
 161, 203

T

tehnična stiska 13
 telegraf 63, 72, 75, 76, 80, 81, 83, 102, 104,
 106, 150, 152, 214
 telegram 6, 15, 58, 67, 72, 74, 76, 77, 78, 79,
 80, 81, 82, 83, 84, 88, 91, 110, 127, 132,
 134, 138, 139, 141, 145, 150, 153, 157, 174,
 204, 205, 206, 207, 214
 tradicija javnega govorništva 155, 192, 208, 217

U

ubeseditev 48, 72, 73, 74, 77, 79, 82, 85, 89,
 90, 91, 123, 132, 136, 137, 138, 139, 146
 umetnostna funkcijska zvrst 19, 82, 161, 169, 214
 urednik 13, 14, 22, 24, 33, 56, 63, 64, 65, 66,
 72, 74, 75, 78, 80, 84, 87, 88, 91, 101,
 106, 114, 139, 145, 146, 151, 152, 153, 154,
 155, 156, 157, 158, 160, 161, 162, 169, 172,
 175, 179, 181, 184, 185, 187, 191, 197, 198,
 200, 204, 205, 207, 214
 ustaljevanje rubrik 200, 215
 uvodni del 155, 158, 159
 uvodni članek 65, 66
 uvodni stavek 118
 uvodnik 49, 50, 51, 55, 65, 66, 68, 79, 87, 151,
 152, 162, 165, 169, 172, 174, 191, 210, 217

V

večdelni podnaslovni sklop 180, 200, 216
 veliki naslov 179, 200, 216
 vest 6, 7, 14, 16, 40, 49, 50, 51, 55, 56, 57,
 58, 61, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73,
 74, 75, 76, 77, 80, 81, 83, 84, 85, 86, 87,
 88, 90, 91, 95, 96, 99, 104, 105, 106,
 107, 108, 114, 117, 120, 127, 128, 129,
 130, 132, 133, 134, 138, 139, 140, 141,
 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 151,
 152, 155, 156, 157, 162, 165, 167, 169, 171,
 172, 173, 174, 175, 176, 182, 183, 184, 185,
 186, 187, 188, 190, 191, 194, 198, 203,
 204, 206, 207, 208, 210, 211, 212, 213,
 214, 216, 222
 vest v nadaljevanju 210
 vestično težišče 85, 86
 vestiške rubrike 71, 73, 74, 76, 81, 82, 141, 146,
 152, 175, 178, 182, 184, 187, 190, 192,
 197, 199, 203, 204, 208
 vestiški pravzorec 15, 70, 74, 79, 85, 89, 142,
 144, 147, 148, 212
 vpliv leposlovja 159, 192, 217
 vplivajnska vloga 65, 208, 211
 vprašajni naslov 195, 198, 199
 vrednotilna vloga 211
 vsebinska iztočnica 172, 174, 175, 178, 215

Z

zapisnik 56, 67, 104, 126, 129, 163, 164, 205
 zaznamovana jezikovna sredstva 198, 208
 zvrstne posebnosti 210, 217

Ž

žurnalistika 43, 45

Imensko kazalo

A

Amon, Smilja 25, 56, 57, 63, 218

B

Bajec, Anton 218

Bleiweis, Janez 27, 30, 33, 57, 59, 60, 61, 62, 63, 80, 87, 100, 105, 171, 174, 206, 215, 216, 225, 226, 227, 229, 230, 231

Bleiweisove Novice 20, 35, 59, 61, 63, 80, 87, 90, 91, 94, 99, 103, 104, 106, 112, 117, 134, 136, 139, 151, 171, 179, 182, 207, 211, 216

Breznik, Anton 13, 27, 41, 43, 61, 62, 81, 109, 191, 202, 203, 208, 218

Bunc, Stanko 13, 218

Burger, Harald 76, 77, 155, 157, 159, 161, 171, 176, 218

C

Cigale, Matej 27, 31, 99, 100, 114, 118, 225, 226, 229

D

Dom in svet 25

Dular, Janez 58, 59, 170, 203, 219

E

Edinost 5, 7, 14, 31, 37, 38, 56, 64, 66, 67, 71, 79, 80, 83, 110, 134, 145, 168, 169, 175, 176, 177, 188, 204, 205, 206, 207, 208, 210, 214

F

Fox, Walter 77, 83, 219

G

Glas 23, 133

J

Janežič, Anton 25, 27, 28, 29, 30, 80, 94, 99, 118, 122, 124, 159

Janežičeva Slovenska slovnica 25, 27, 28, 30, 31, 223

Jesenko, Janez 66, 76, 81, 110, 151, 153, 161, 220, 226, 227, 228, 229, 230

Jurčič, Josip 7, 14, 24, 25, 55, 57, 109, 115, 120, 139, 151, 152, 153, 157, 159, 160, 183, 184, 185, 186, 187, 191, 202, 208, 220

K

Kersnik, Janko 24, 25, 55, 147, 151, 185

Kmetijske in rokodelske novice (KRN) 5, 19, 30, 31, 36, 59, 60, 61, 62, 80, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 100, 105, 106, 111, 112, 115, 117, 136, 149, 171, 172, 173, 199, 205, 210, 212, 215, 234

Košir, Manca 45, 50, 65, 67, 68, 86, 139, 146, 162, 164, 165, 211

Kopitar, Jernej 26, 30, 92, 185

Kopitarjeva slovnica 26

Korošec, Tomo 41, 43, 44, 45, 47, 51, 54, 55, 59, 60, 61, 62, 69, 70, 71, 72, 78, 85, 134, 137, 138, 140, 142, 143, 145, 149, 164, 165, 167, 170, 171, 179, 180, 190, 198, 199, 200, 202, 203, 210

L

Laibacher Tagblatt 24, 166

Laibacher Wochenblatt 24

Laibacher Zeitung (LZtg.) 5, 14, 56, 57, 66, 67, 77, 90, 91, 95, 96, 97, 98, 106, 107, 108, 109, 125, 126, 127, 136, 171, 173, 175, 176, 198, 205, 210, 234, 235, 236, 237, 238

Levstik, Fran 5, 6, 14, 21, 22, 23, 27, 30, 55, 57, 60, 61, 62, 80, 87, 89, 90, 94, 95, 97, 101, 104, 117, 121, 125, 126, 134, 151, 158, 160, 164, 172, 174, 182, 199, 202, 207, 215, 216, 221, 226, 227, 228, 229

Ljubljanske novice (LN) 5, 19, 31, 36, 57, 58, 59, 62, 63

Ljubljanski zvon 25

M

Majaron, Danilo 191

Matija Majar Ziljski 19, 27

Metelko, Janez 27, 30

Miklošič, Fran 19, 27, 28, 30

Münchner Neueste Nachrichten 14, 57, 210

N

Naprej 5, 22, 36, 55, 60, 61, 62, 70, 80, 87, 89, 90, 94, 95, 97, 104, 105, 111, 112, 117, 121, 125, 126, 127, 134, 136, 149, 151, 172, 173, 182, 199, 205, 207, 210, 212, 215, 216, 221

Nolli, Josip 191, 192

O

Orožen, Martin 26, 27, 30, 34, 35, 81, 161, 202

P

Pleteršnik, Maks 31, 104, 114, 118, 154, 202

Pogorelec, Breda 219, 222

Prijatelj, Ivan 27, 58, 60, 63, 151, 220

S

Slovan 24, 64

Slovenec 14, 22, 23, 25, 36, 37, 56, 64, 66,
67, 79, 80, 83, 110, 111, 134, 141, 142,
145, 146, 153, 169, 175, 176, 177, 188, 194,
203, 204, 205, 206, 207, 208, 210, 214
Slovenska matica 21, 23, 25, 33, 218
Slovenski glasnik 158, 160, 221
Slovenski narod (SN) 5, 6, 14, 16, 22, 23, 24,
35, 37, 46, 55, 56, 57, 61, 62, 63, 64, 65,
66, 67, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 77, 78, 79,
80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 90, 93,
94, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 105, 107,
108, 109, 110, 111, 113, 114, 115, 117, 118,
119, 120, 122, 123, 124, 125, 127, 128,
129, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137,
138, 140, 142, 143, 145, 147, 149, 151,
152, 153, 154, 157, 158, 160, 163, 164,
168, 169, 171, 174, 175, 176, 177, 179,
180, 182, 183, 184, 185, 189, 190, 191,
203, 204, 205, 206, 207, 208, 210, 212,
220, 222, 223

T

Tavčar, Ivan 14, 24, 57, 64, 109, 160, 183, 189,
191, 208
Tomšič, Anton 109, 151
Toporišič, Jože 26, 27, 28, 29, 31, 32, 40, 46,
48, 49, 50, 52, 82, 94, 97, 98, 106, 108,
116, 121, 122, 124, 135, 154, 159, 160, 181,
202, 203, 210, 211, 218

V

Vatovec, Fran 36, 56, 58, 59, 63, 64, 76,
151, 161
Vidovič Muha, Ada 43, 221
Vodnik, Valentin 31, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 63,
94, 171, 185, 199, 215, 224
Vodnikove Ljubljanske novice 5, 19, 31
Vošnjak, Josip 24, 144, 151, 228

Z

Zarnik, Ivan 24, 151

Ž

Železnikar, Ivan 118, 183, 191

Izbor izdaj Založništva Jutro

Franc vitez Močnik: Metodika matematike za slovenske ljudske šole

Franc Pediček: Ob prenovi šole –
Kritični pedagoški pogledi

William Raeper, Linda Smith: Vodnik po idejah –
Religija in filozofija v preteklosti in danes

Karel Ozvald: Srednješolska vzgoja

Monika Kalin Golob: Jezikovni kotički in jezikovna kultura

Davorin (Martin) Žunkovič, Leopold Verbovšek: V senci zgodovine

Anton Mahnič: Dvanajst večerov – Pogovori dr. Junija z mladimi prijatelji.
Kako je oče Kobencelj na Dunaj kraški sir nosil

Karmen Erjavec: Koraki do kakovostnega novinarskega prispevka

Benjamin Jurman: Kako narediti dober učbenik na podlagi antropološke vzgoje

Anton Mahnič: Več luči (uredil Aleš Ušeničnik 1912)

Karel Ozvald: Kulturna pedagogika –
Kažipot za umevanje včlovečevanja. Visokošolski mladini! Morala in družba

D. Žagar, P. Brajša. mag. B. Žemva, A. Kunstelj, J. Grgurevič, E. Guzelj:
Razrednik – vloga, delo in odgovornost

Marko Dvořák: Kako naj svetim, če ni luči v meni?
Slovensko križarsko gibanje

Božidar Kante: Filozofija umetnosti

Zvonko Perat: Uspešnost pouka preduniverzitetne matematike

Zvonko Perat: Matematika prvega triletja –
Slovenska šola od šestletne do devetletne šolske obveznosti.

Karel Ozvald: Zgodovina pedagoške kulture v antični dobi
– Ali kako je človeški duh rasel iz početka in rase – še sedaj

Aleš Ušeničnik: Knjiga o življenju

Aleš Ušeničnik: Filozofski slovar

Rudolf Maister Vojanov: Poezije

Rudolf Maister Vojanov: Kitica mojih

Ljubka Šorli: Tolminske pesmi

Nevin Birsa: Modrijan ali klovn

Lucijan Vuga: Davnina govori

Monika Kalin Golob
**H KORENINAM
SLOVENSKEGA POROČEVALNEGA STILA**

Spremna beseda:

Tomo Korošec

Recenzenta:

Tomo Korošec in Melita Poler Kovačič

Oblikovanje in prelom:

ONZ Jutro

Izdalo in založilo:

Založništvo JUTRO, Jutro d.o.o., Ljubljana, Črnuška cesta 3

Za založbo:

Stane Kodrič

Izdajo knjige je podprlo
Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport.

Pokrovitelj izdaje:

**RAČUNALNIŠTVO
SAOP**

CELOSTNE POSLOVNE INFORMACIJSKE REŠITVE

SAOP računalništvo d.o.o., Cesta Goriške fronte 46, 5290 Šempeter pri Gorici
WWW.SAOP.SI

Naročila:

Jutro d.o.o., Črnuška c. 3, p.p. 4986, 1001 Ljubljana
ali

tel. 01 561-72-30, faks 01 561-72-35

E-pošta: JUTRO@SIOL.NET